

2022 • JESIEŃ / ZIMA • AUTUMN / WINTER

hifly
WROCLAW AIRPORT MAGAZINE



WROCLAW AIRPORT

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY
FREE COPY

ISSN 2353-0855

Turyn o różnych obliczach

The distinctive faces of Turin



Innowacyjna platforma wymiany walut online



Walutomat.pl powstał w 2009 r. jako pierwszy w Polsce serwis umożliwiający wymianę walut przez Internet. Ma ponad 500 tysięcy Klientów, którzy od początku istnienia wymienili w nim ponad 105 miliardów zł. Walutomat.pl poza wymianą walut online umożliwia także m.in. przelewy zagraniczne do ponad 50 krajów świata, a także wygodne metody wpłat (pay by link, kartą, BLIK, Google Pay). W 2021 roku, jako pierwsza polska firma, umożliwił przelewy natychmiastowe w euro w ramach systemu SEPA Instant.



Zeskanuj kod
i odbierz rabat

Drodzy Czytelnicy

Dear readers

Lato już za nami, ale słoneczne podróże niekoniecznie. Dla osób, które nie zdążyły nacieszyć się plażami i słońcem, mamy dobrą wiadomość – możecie zaplanować atrakcyjny beach break również jesienią i zimą.

Nowy rozkład lotów wchodzi w życie 30 października, dlatego już teraz można pomyśleć o tym, dokąd polecieć w listopadzie, grudniu czy styczniu. Na wszystkich spragnionych południowego słońca i smacowej kuchni czeka rozkładowa nowość – Porto, do którego będzie można wyruszyć już w grudniu.

Przewoźnicy zadbali, by jesienią i zimą nie zabrakło ulubionych połączeń z Wrocławia, czyli tych do Włoch, Hiszpanii i na Cypr. Stolica Piemontu jest headlinerem tego wydania „HiFly”. Warto zagłębić się w artykuł i zainspirować się podróżniczo.

Gorąco polecamy także jesienną podróż do Barcelony. Znajdą tam Państwo plaże i słynne dzieła architektury Gaudiego, ale też wyśmienitą kuchnię hiszpańską. W najnowszym wydaniu naszego magazynu poświęciliśmy stolicy Katalonii naprawdę sporo miejsca. Jesienny beach break można również zaplanować w Larnace. To właśnie tam znajdują się plaże wyróżnione Błękitną Flagą, co w praktyce oznacza, że są one niezwykle czyste. Więcej nie zdradzamy, tylko zachęcamy do lektury.

Sezon jesienno-zimowy w Porcie Lotniczym zapowiada się ciekawie również dla pasażerów ceniących sobie wypoczynek z biurami podróży. Do rozkładu wraca popularny Zanzibar, a ofertę połączeń czarterowych uzupełniają Turcja, Egipt i Fuerteventura.

Przewoźnicy zwiększają również częstotliwość rejsów, a także wymieniają samoloty na większe – to dobra wiadomość zarówno dla pasażerów rezerwujących bilety na połączenia sieciowe do Niemiec (w zimowym rozkładzie lotów pojawiają się dodatkowe popołudniowe rejsy do Monachium), jak i podróżujących na Islandię, do Gruzji czy Holandii.

Życzymy Państwu wysokich lotów i wielu podróżniczych inspiracji!

Summer is behind us, but flights to sunny destinations are still ahead of us. For those who have not had time to enjoy the beaches and the sun, we have some good news – you can plan a great beach break in autumn and winter also.

The new flight schedule will be ready on October 30, so you can start thinking now about where to fly in November, December or January. For all those who crave the midday sun and delicious cuisine, there is a scheduled novelty – Porto, where you will be able to set off to in December.

The carriers have made sure that in autumn and winter there will be no shortage of favourite connections from Wrocław, for example those to Italy, Spain and Cyprus. The capital of Piedmont is the headliner of this edition of HiFly. It's worth delving into the article for some inspiration.

We also highly recommend an autumn trip to Barcelona. In the latest issue of our magazine we have devoted a lot of space to the capital of Catalonia. There you will find beaches and the famous architectural work of Antoni Gaudi, and of course, delicious Spanish cuisine – a variety to satisfy everyone. You can also plan an autumn beach break in Larnaca. This is where beaches distinguished by the Blue Flag are located, which in practice means that they are extremely clean. We're not going to reveal any more just encourage you to read Hifly.

The autumn-winter season at the Airport promises to be interesting for passengers who value relaxation with travel agencies. The popular Zanzibar returns to the schedule, and the charter connections are complemented by Turkey, Egypt and Fuerteventura.

Carriers are also increasing the frequency of flights, and also changing planes for larger ones – this is good news for passengers booking tickets for network connections to Germany (there are additional afternoon flights to Munich in the winter flight schedule) and those traveling to Iceland, Georgia or the Netherlands.

Wishing you flying high and lots of inspiring and successful discoveries!

Zarząd Portu Lotniczego Wrocław SA
Wrocław Airport Management

WYLOTY Z WROCŁAWIA



ZANZIBAR | WYSPY KANARYJSKIE | EGIPCI



WWW.ITAKA.PL

hifly

5

W numerze

Contents _____ nr 2/2022

EDITORIAL

Wstęp /
Introduction

LEAD STORY

Turyn o różnych obliczach /
The distinctive faces of Turin

TRAVEL

W symbiozie z naturą – Oslo
/ In symbiosis with nature – Oslo
Z wizytą u Króla Słońce / Visiting the Sun King
Tam, gdzie latają flamingi / Where the flamingos fly
Barcelona – tropem wybitnych twórców i ich dzieł /
Barcelona – on the trail of outstanding creators and
their masterpieces

PANORAMA

Spotkajmy się na Polanie! /
Let's meet at Polana!
Perły księżnej Daisy / Princess Daisy's pearls
Jesień i zima w galeriach BWA Wrocław /
Autumn and winter in BWA Wrocław galleries
Sercowe rozterki królowej Marianny /
Princess Marianna – Dilemmas of the Heart

BUSINESS

Zagłębie innowacji /
A region of innovation

AIRPORT

Zakochaj się w Porto /
Fall in love with Porto



Dane z 30 września 2022 r. Redakcja zastrzega sobie prawo do redagowania oraz skracania tekstów i nie odpowiada za treść zamieszczonych reklam.
Zdjęcia: Shutterstock, Unsplash, Freepik, Palacmarianny.com.pl, BWA Wrocław, Port Lotniczy Wrocław, materiały prasowe.

Magazyn Portu
Lotniczego Wrocław SA
54-530 Wrocław
ul. Graniczna 190
tel. +48 71 35 81 100
airport.wroclaw.pl
Koordinator projektu
Monika Półtorzycka-Jon
m.jon@airport.wroclaw.pl
Redaktor naczelna
Magdalena Sprenger
m.sprenger@skivak.pl
Projekt, skład, fotoedycja
SKIVAK The Publishers

Realizacja
SKIVAK
ul. Wieniawskiego 5/9
61-712 Poznań
skivak.pl
Tłumaczenie
Zygmunt Nowak-Soliński
Reklama
Karolina Schuster
k.schuster@skivak.pl
+48 882 015 809
Magdalena Borkowska-Gabis
m.borkowska@airport.wroclaw.pl
tel. +48 71 35 81 422



airport.wroclaw.pl
www.facebook.com/
/airport.wroclaw

Turyn o różnych obliczach

The distinctive faces of Turin

TEXT — Agnieszka Tiutiunik i Przemek Pozowski

TURYN TO MIASTO ELEGANCKICH PLACÓW, BOGATEJ ARCHITEKTURY, MOTORYZACJI ORAZ SPORTU. CO NAJLEPSZE: JEST W ZASIĘGU NISPEŁNA DWÓCH GODZIN LOTU Z WROCŁAWIA. NA JESIENNY CZY ZIMOWY WYPAD – JAK ZNALAZŁ. TURIN IS A CITY OF ELEGANT SQUARES, SPLENDID ARCHITECTURE, THE MOTOR INDUSTRY AND SPORT. BUT BEST OF ALL: IT IS WITHIN LESS THAN A TWO HOURS FLIGHT FROM WROCLAW. FOR AN AUTUMN OR WINTER TRIP – EXCELLENT.



Na placach czuć szyk i elegancję północy Włoch, w dzielnicy Lingotto robotniczą duszę okolic dawnej fabryki Fiata, motoryzacyjnej ikony Turynu, jak i całych Włoch. Wystarczy jednak zakręcić się w okolicy stadionów – Stadio Comunale czy Juventus – by przekonać się, że to miasto oddycha sportem.

KLASYCZNI

Na początek proponujemy wam jednak zobaczyć turyńską ikonę – Mole Antonelliana. To do dziś najwyższy ceglany budynek we Włoszech – ma 167,5 metra, a kiedy powstał w drugiej połowie XIX wieku, był najwyższym budynkiem na świecie. Początkowo planowany jako synagoga, od ponad 20 lat mieści Muzeum Kina, które warto odwiedzić, jest to bowiem największe muzeum tego typu w Europie. Wśród jego bogatych zbiorów znajdziecie między innymi pamiątki po słynnym reżyserze Federico Fellinim, a także zdjęcia z realizacji Romana Polańskiego czy pierwszą taśmę filmową braci Lumière. Wieżę wybudowaną według projektu Antonelliana nazwano „Mole”, co oznacza, ni mniej, ni więcej, „grat”. Można na nią wjechać windą i z galerii otaczającej kopułę rozkoszować się piękną panoramą miasta. Nazwa wieży dała też przydomek derbom Turynu, czyli meczom piłkarzy Juventus i Torino – Derby della Mole. Ale do tego wątku jeszcze wrócimy.

Tymczasem proponujemy wam zajrzeć do Caffé Al Bicerin (Piazza della Consolata 5). Zresztą legenda mówi, że nie można wyjechać ze stolicy Piemontu, jeżeli nie spróbuje się bicerina w kawiarni, w której serwują go od 1763 roku. Al bicerin to obłędne połączenie czekolady, espresso i słodkiej śmietanki, podane w solidnym szklanym pucharku. Do stolika dostaniecie też łyżeczkę, ale to już wasz wybór, czy wymieszacie bicerina przed wypiciem.

Z Turynu pochodzi też zabajone – oryginalny krem na bazie wina marsala, zrobiony z utartych żółtek z cukrem. Warto go skosztować w jednym z wykwinnych lokali, w wysmakowanych wnętrzach kryjących się pod barokowymi arkadami wokół placu San Carlo – Caffé Torino lub Caffé San Carlo. Z „salonu Turynu”, bo tak zwykło się określać ów plac, jeden z najpiękniejszych w Europie, pośrodku którego wznosi się charakterystyczny pomnik księcia Emanuela Filiberta na koniu, można zrobić sobie spacer wzdłuż via Roma, najbardziej eleganckiej ulicy Turynu.

➔ WARTO WIEDZIEĆ

W architekturze i kulturze miasta widoczne są wpływy francuskie – do momentu zjednoczenia włoskiego królestwa w 1861 roku Piemont obejmował obszary, które obecnie znajdują się we Francji.



As we discovered, you can feel the chic and elegance of northern Italy in the city squares – the Lingotto district, the working-class soul of the surroundings of the former Fiat factory, the automotive icon of Turin, as well as the whole of Italy. However, just to hang around the stadiums – Stadio Comunale or Juventus – is to see that this city breathes sport also.

CLASSIC

At the beginning, however, we suggest the Turin icon – Mole Antonelliana. It is still the tallest brick building in Italy – 167.5 meters, and when it was built in the second half of the 19th century, it was the tallest building in the world. Initially planned as a synagogue, it has been hosting the Cinema Museum for over 20 years, which is worth visiting as it is the largest museum of its kind in Europe. Among its rich collections you will find mementos of the famous director Federico Fellini, as well as photos from Roman Polański productions and the first film of the Lumière brothers. The tower, built according to Antonellian's design, was called "Mole", which means "trash", no less. You can go up using the elevator to view the beautiful panorama of the city from the gallery surrounding the dome. The name of the tower is also the nickname of the Turin derby, i.e. matches between Juventus and Torino – Derby della Mole. But we will come back to this topic later.

Meanwhile, we suggest you visit Caffé Al Bicerin (Piazza della Consolata 5). In fact, the legend says that you cannot leave the capital of Piedmont without trying a bicerin in the cafe where they have been serving it since 1763. Al Bicerin is an amazing combination of chocolate, espresso and sweet cream, served in a glass cup. With a teaspoon, if you so require, to mix the bicerin before drinking it.



Wycieczka z Turynu / A Tour from Turin

Jeśli będziecie w Turynie i zostanie wam jeden dzień, by wybrać się poza miasto, must do to wycieczka do znanych winiarskich miejscowości Alba czy Asti. Winiarze z Piemontu mają sporo do zaoferowania, jeśli więc lubicie czerwone wina ze szczepu nebbiolo, a na hasło barolo, barbaresco czy barbera d'Asti macie gęsią skórę, koniecznie odwiedźcie te miejsca. I pssst! Piemonccy winiarze też kochają calcio, czyli po naszymu piłkę nożną, i założyli tam cieszącą się popularnością amatorską drużynę o dźwięcznej nazwie Barolo Boys, o której zresztą powstał film.

If you are in Turin and you have one day left try going outside the city, on a must do trip to the famous wine villages of Alba or Asti. Piedmontese winemakers have a lot to offer, so if you like red wines from the Nebbiolo grape variety, and you have goose bumps for Barolo, Barbaresco or Barbera d'Asti, be sure to visit these places. And pssst! Piedmontese winemakers also love calcio, which is football in our language, and they founded a popular amateur team there called Barolo Boys, about which a film was made.

- 1 _ Turyn / Turin
- 2 _ Mole Antonelliana / Mole Antonelliana
- 3 _ Piemont / Piedmont
- 4 _ Bazylika Superga / Basilica Superga
- 5 _ Widok ze wzgórza Superga / A View from Superga Hill

GŁODNI?

Spuśćmy jednak z tonu i wybierzmy się do Mercato Centrale przy Porta Palazzo. To 4500 metrów kwadratowych wspaniałych kulinarnych doznań – pośród 26 smakowitych stanowisk na pewno każdy wybierze coś dla siebie. Miejscami, które we Włoszech odwiedzamy zawsze, są targi i hale targowe, bo dopiero te kryją prawdziwe kulinarne skarby. Nie mówimy już nawet o pełnych kolorów stoiskach z owocami i warzywami, pachnących z daleka piemonckimi serami czy wędlinami straganach, ale... jeśli oglądaliście niedawny film „Truflarze”, to wiecie, że Piemont słynie z tych cennych i rzadkich grzybów, a na targu też je znajdziecie. Poza tym właśnie rozpoczął się sezon na trufłę białą, najdroższą i uznawaną za najlepszą.

Niedaleko hali targowej, zwłaszcza w porze obiadowej, przed zupełnie niepozornym sklepem rybnym na pewno zauważycie pokaźną kolejkę oczekujących. Pescheria Gallina, miejsce przy Piazza della Repubblica 14 b, jest jedną z najbardziej fantastycznych knajp, w jakich przyjdzie wam skosztować owoców morza i ryb oraz przeróżnych wariacji makaronów z ich dodatkiem. Warto zadbać wcześniej o rezerwację i miejsce w brzuchu.



Zabajone also comes from Turin – the original cream with a Marsala wine base, made of raw egg yolks with sugar cooked in a bain-marie. Try tasting it in one of the exquisite premises with refined interiors, hidden under the baroque arcades around San Carlo Square – Caffé Torino or Caffé San Carlo. From the "Salon of Turin", as this square was described, one of the most beautiful in Europe, in the middle of which stands the characteristic equestrian statue of Prince Emanuel Filibert (on horseback), you can take a walk along Via Roma, the most elegant street in Turin.

HUNGRY?

So let's go to Mercato Centrale at Porta Palazzo. It's 4500 square meters of wonderful culinary experiences – amongst the 26 delicious stands, everyone can find something to their taste. The places we always visit in Italy are fairs and market halls, because only these hide true culinary treasures. We are not even talking about colourful stalls with fruit and vegetables, stalls with Piedmontese cheese or cold cuts with the aroma of distant places but if you watched the recent film, "Truffles", you know that Piedmont is famous for these prized and rare mushrooms, and you can taste them here in the market also. In addition, the season for white truffles, the most expensive and recognized as the best, has just started.

Near the market hall, especially at lunchtime, in front of a completely unremarkable fish shop, you will notice a long queue of waiting customers. The place at Piazza della Repubblica 14b, the Pescheria Gallina, is a fantastic restaurant where you can taste seafood and fish and various pasta with their variations and additions. You are well advised to make a reservation before going.

WZGÓRZE SUPERGA

Turyn to rozległe place, kawiarnie i momentami... francuski sztyk. Nic jednak dziwnego, że swojskie włoskie trattorie konkurują tutaj z bistrokami, skoro Piemont do czasu zjednoczenia Włoch, czyli przełomowego Risorgimento w 1859 roku, przynależał do dynastii Sabaudów. Słychać to w dialekcie, widać w architekturze. Wspomnieć można choćby Palazzo Reale, Palazzo Madama czy Castello del Valentino, należący obecnie do Politechniki Turyńskiej.

Jeżeli jednak chcemy dać odpocząć oczom od splendoru i przepychu piemonckiego baroku, proponujemy wybrać się na wycieczkę na Wzgórze Superga. To miejsce, w którym zapierają dech cudowne widoki – gdyby nie majestatyczne Alpy wznoszące się nad horyzontem, mogłoby się wydawać, że rozpościerają się w nieskończoność. Pewnie dlatego wzniesienie jest ulubionym miejscem weekendowych i świątecznych wycieczek turyńczyków. Zwyczajowo właśnie tu co roku robią sobie pierwszy wiosenny piknik. Ale na Wzgórze Superga przyjeżdżają nie tylko ze względu na piękne krajobrazy czy wspaniałą bazylikę Santa Maria delle Grazie, która na nim stoi. Mieszkańcy Turynu przychodzą tutaj także z powodu miejsca upamiętniającego katastrofę lotniczą z 1949 roku, w której zginęli piłkarze najlepszej wówczas włoskiej drużyny, Grande Torino. Na murach otaczających świątynię zobaczycie wizerunki zawodników, którzy stanowili wtedy o sile reprezentacji Włoch. Miejsce odwiedzają też cyklicznie piłkarze obecnego zespołu Torino, występującego w Serie A, ale już bez większych sukcesów. Co roku, 4 maja, kapitan drużyny (nie tak dawno temu był to Polak Kamil Glik) podczas specjalnej uroczystości na wzgórzu wyczytuje nazwiska ofiar wypadku.



➔ WORTH KNOWING

The French influence is evident in the city's architecture and culture - until the unification of the Italian kingdom in 1861, Piedmont covered areas that are now in France.

SUPERGA HILL

Turin means vast squares, cafes and at times... French chic. And it is no wonder that local Italian trattorias compete here with bistros. The Piedmont region until the unification of Italy, the landmark Risorgimento in 1859, belonged to the Savoy dynasty. You can hear it in the dialect, you can see it in architecture. For example, Palazzo Reale, Palazzo Madama or Castello del Valentino, today belonging to the Turin University of Technology.

However, if we want to take a rest from the splendour of the Piedmontese baroque, we suggest a trip to the Superga Hill. It is a place of breath-taking views – if it were not for the majestic Alps rising on the horizon, it would seem that the view stretched endlessly. This is probably why the hill is a favourite place for weekend and holiday trips for Turin citizens. Here it is customary to organize their first spring picnic every year. But they come to the Superga Hill not only for the beautiful scenery or the magnificent Basilica of Santa Maria delle Grazie that is situated on it. Turin residents also come here because it is the site commemorating the 1949 plane crash that killed the players of the best Italian team at the time, Grande Torino. On the walls surrounding of the temple are the images of the players who were then the strength of the Italian national team. The players of the Torino current team in Serie A, also regularly visit this place; they are not as successful though. Every year, on May 4, the team captain (not so long ago it was a Pole, Kamil Glik) reads out the names of the victims during a special ceremony on the hill.



NA SPORTOWO

Skoro było już o derbach Turynu, wspomnieliśmy Grande Torino, to teraz czas na Juventus. Każdy fan piłki nożnej będzie chciał w Turynie zajrzeć na pięknie położony (Alpy widać z jego esplanady jak na dłoni) i zaprojektowany (pierwszy włoski obiekt piłkarski bez barier architektonicznych) Allianz Stadium. 36-krotny mistrz Włoch nie tylko rozgrywa na nim domowe spotkania, ale też jest w całości właścicielem areny. Ci, którzy kibicują biało-czarnym, nie mogą ominąć Muzeum Juventusu, ale nasi rodacy od niedawna mają też przynajmniej dwa dodatkowe powody, by wybrać się na arenę bianconerich. Podstawowym bramkarzem zespołu, w którym niegdyś występowały gwiazdy piłki lat 80., Francuz Michel Platini i Zbigniew Boniek, jest Wojciech Szczęsny, a niedawno klub zakontraktował też naszego reprezentacyjnego napastnika – Arkadiusza Milika.

Klub rodziny Agnelli (jeszcze do niej wrócimy) to jedno, ale inne sportowe areny w mieście Zimowych Igrzysk Olimpijskich 2006 to osobna historia. Ceremonia otwarcia olimpiady miała miejsce na monumentalnym Stadio Comunale, gdzie dziś gra Torino. Z kolei w hali Pala Alpitour po mistrzostwo świata sięgali cztery lata temu polscy siatkarze. Ale uwaga! W tym miejscu w ubiegłym roku po raz pierwszy zagościł wieńczący tenisowy sezon turniej Masters. W Nitto ATP Finals, rozgrywkach dla najlepszych ośmiu tenisistów roku, grał wtedy, po raz pierwszy od czasów Wojciecha Fibaka, Polak – Hubert Hurkacz. Tegoroczna edycja Mastersa także planowana jest w Turynie, w połowie listopada.

7



→ **WARTO WIEDZIEĆ**
*W języku włoskim nazwa Turyn
znaczy „mały byk”.*

SPORT

Since we mentioned Grande Torino and the Turin derby, it's time now for Juventus. Every football fan will want to see the beautifully situated (the Alps can be seen from its esplanade) and designed (the first Italian football stadium with no spectator – football pitch barriers) Allianz Stadium. The 36-time Italian champions not only play home games here, but also own the arena in its entirety. Those who follow the black and white must not miss the Juventus Museum, but our compatriots have recently had at least two additional reasons to go to the bianconerich arena. The first goalkeeper of the team, which once featured the stars of the 80s football: Frenchman Michel Platini and Polish Zbigniew Boniek, is Wojciech Szczęsny, and recently the club contracted our representative striker – Arkadiusz Milik.

The Agnelli family club (we will come back to this later) is one thing, but the other sport arenas in the city of the 2006 Winter Olympics are a different story. The opening ceremony of the Olympics took place at the monumental Stadio Comunale, where Torino plays today. In the Pala Alpitour hall, Polish volleyball players won the world championship four years ago. But be careful! Last year, the Masters tournament, crowning the tennis season, took place here for the first time. In the Nitto ATP Finals, the tournament for the best eight tennis players of the year, for the first time since the times of Wojciech Fibak, a Pole – Hubert Hurkacz played. This year's edition of the masters is also planned in Turin, in mid-November.



6 _ Juventus Turin
/ Juventus Turin

7, 8 _ Pinacoteca Agnelli
/ Pinacoteca Agnelli

→ **WORTH KNOWING**
*In Italian, the name Turin
means "little bull".*

LINGOTTO I FIAT

Wspomnieliśmy o rządzącej Juventusem rodzinie Agnelli, ale przedstawiciele tej rodziny są przecież ściśle powiązani z inną ikoną Turynu – Fabbrica Italiana Automobili Torino, czyli z Fiatem. Jeśli chcecie przenieść się w czasie, a dodatkowo lubicie industrialną architekturę, polecamy wycieczkę do robotniczej dzielnicy Lingotto, gdzie zachowały się budynki z początku XX wieku, w których przez długie lata produkowano najpopularniejsze samochody Italii. Testowano je... na dachu nieistniejącej już fabryki, po którym dziś możecie się przespacerować i pooglądać panoramę miasta i regionu (przy dobrej pogodzie towarzyszyć wam będą zaśnieżone niemal przez okrągły rok szczyty Alp). Na koniec jeszcze jedna tajemnica, którą się podzielimy: budynek dawnej fabryki mieści niewielką i niezwykle klimatyczną galerię ze zbiorami Giovanniego i Marelli Agnelli. W godzinach otwarcia można tam obejrzeć dzieła między innymi Picassa, Maneta czy Matisse'a. ♦

LINGOTTO AND FIAT

We mentioned the Agnelli family managing Juventus, but representatives of this family are closely related to another icon of Turin – Fabbrica Italiana Automobili Torino, Fiat. If you want to travel back in time, and you like industrial architecture, we recommend a trip to the working-class Lingotto district, where buildings from the beginning of the 20th century have been conserved, in which the most popular cars of Italy were produced for many years. They were tested... on the roof of a factory that no longer exists, where today you can walk and see the panorama of the city and the region (in good weather the peaks of the Alps, snowy almost all year round are visible). Finally, one more secret that we will share: the former factory building houses a small and extremely atmospheric gallery with the collections of Giovanni and Marella Agnelli. During the opening hours, you can see works by, among others, Picasso, Manet and Matisse. ♦



Połączenia

*Do Turynu z Wrocławia w poniedziałki i piątki
polecisz z linią lotniczą Ryanair.
Kup bilet na: www.ryanair.com.*

Connections

*To Turin from Wrocław Monday and Friday
with Ryanair.
Tickets at: www.ryanair.com.*

➔ **Więcej informacji/Learn more**
www.airport.wroclaw.pl

AGNIESZKA TIUTIUNIK I PRZEMEK POZOWSKI

– prowadzą instagramowe konto Stolik dla dwojga (@tavolo_per_due), gdzie piszą o swoich podróżach po Europie, przede wszystkim po Włoszech. Zwiedzanie Italii kochają prawie tak samo jak włoskie jedzenie. Na co dzień Agnieszka zajmuje się komunikacją i promocją w instytucjach kultury, a Przemek pracuje w redakcji sportowej Radia TOK FM.

AGNIESZKA TIUTIUNIK AND PRZEMEK POZOWSKI

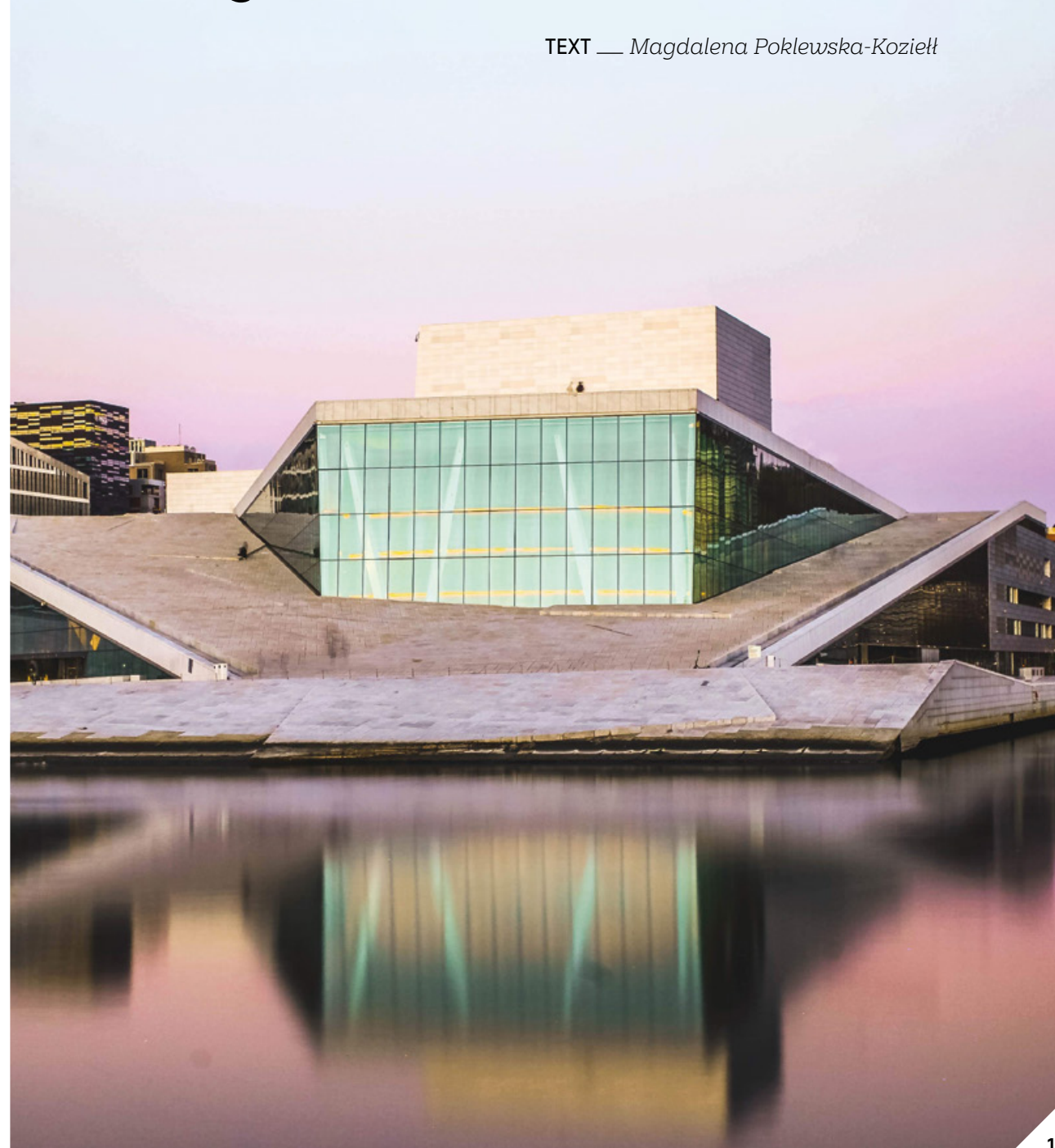
– run an Instagram account Table for Two (@tavolo_per_due), where they write about their travels around Europe, especially Italy. They love visiting Italy almost as much as they love Italian food. On a daily basis, Agnieszka deals with communication and promotion in cultural institutions, and Przemek works in the sports editorial office of Radio TOK FM.

www.instagram.com/tavolo_per_due

W symbiozie z naturą – Oslo

In symbiosis with nature – Oslo

TEXT — Magdalena Poklewska-Koziełł



1

STOLICA NORWEGII TO METROPOLIA NIEZWYKŁA,
BO DOSŁOWNIE ZJEDNOCZONA Z PRZYRODĄ.
BLISKO 70% POWIERZCHNI OSŁO STANOWIĄ TERENY
ZIELONE. NORWEGOWIE OD ZAWSZE CENILI KONTAKT
Z NATURĄ I POTRAFIĄ O NIĄ ODPOWIEDNIO ZADBAĆ.
THE CAPITAL OF NORWAY IS AN UNUSUAL METROPOLIS
BECAUSE IT IS LITERALLY UNITED WITH NATURE. GREEN AREAS
CONSTITUTE NEARLY 70% OF OSLO. NORWEGIANS HAVE
ALWAYS APPRECIATED THEIR CONTACT WITH NATURE AND
THEY RESPECT AND TAKE CARE OF NATURE APPROPRIATELY.



2

Miasto położone jest u ujścia kilku rzek do zatoki Oslofjorden, wcinającej się w głąb Półwyspu Skandynawskiego. Liczy sobie już prawie 1000 lat, lecz historia i tradycja wcale nie determinują jego dzisiejszego oblicza. Wręcz przeciwnie. Choć nie brakuje tu tradycyjnych, kolorowych drewnianych domów, to ostatnio jego wizytówką stały się na wskroś nowoczesne budynki Opery i Muzeum Edvarda Muncha. Natomiast cechą charakterystyczną Oslo jest bliskość natury. W zaledwie kilka chwil można dotrzeć z centrum do lasu czy nad jezioro.

POZNAĆ NORWEGÓW

By poznać bliżej i zrozumieć mieszkańców tego kraju oraz ich filozofię życiową, warto wybrać się do kilku muzeów zlokalizowanych na półwyspie Bygdøy. Chronologicznie zacząć należałoby od Muzeum Łodzi Wikingów (Vikingskipshuset, część Muzeum Historii Kultury w Oslo). Prezentuje ono najlepiej na świecie zachowane łodzie wikingów – przodków dzisiejszych mieszkańców Norwegii, wykopane w kurhanach na południu kraju. Do 2026 roku muzeum będzie jednak nieczynne ze względu na przebudowę. Za to koniecznie trzeba wybrać się do Norweskiego Muzeum Ludowego (Norsk Folkemuseum). Poznać tam można kulturę ludową Norwegii, m.in. tradycyjne budynki z różnych regionów, stroje i sztukę ludową. Latem odbywają się plenerowe pokazy przybliżające życie codzienne w dawnych czasach. Ciekawą opcją jest Muzeum Statku Polarnego „Fram” (Frammuseet), gdzie można obejrzeć statek wraz z oryginalnym wyposażeniem z przełomu XIX i XX wieku. Towarzyszą mu ekspozycje poświęcone wyprawom polarnym i podróżnikom: Fridtjofowi Nansenowi, Ottonowi Sverdrupowi oraz Roaldowi Amundsenowi.



3

1 — Opera w Oslo / Oslo Opera House
2, 3 — Norsk Folkemuseum, Museumsveien, Oslo, Norway
/ Norsk Folkemuseum, Museumsveien, Oslo, Norway



Połączenia

Do Oslo Torp z Wrocławia w poniedziałki, czwartki i niedziele polecisz z linią lotniczą Ryanair.

Kup bilet na: www.ryanair.com.

Do Oslo Gardermoen polecisz z linią lotniczą Norwegian.

Sprawdź dni wylotów i kup bilet na www.norwegian.com.

Connections

To Oslo Torp from Wrocław Monday, Thursday, Sunday with Ryanair.

Tickets at: www.ryanair.com.

To Oslo Gardermoen with Norwegian. Check departure days.

Tickets at: www.norwegian.com.



**Więcej informacji/Learn more
www.airport.wroclaw.pl**

The city is located at the mouth of several rivers in the Oslofjorden Bay, cutting into the Scandinavian Peninsula. It is almost 1000 years old, but history and tradition not only determine its identity today. On the contrary. Although there are many traditional, colourful wooden houses, the recently completely modern buildings of the Edvard Munch Opera and Museum have become the city showpieces. Oslo, however, is characterized by its proximity to nature. Just a few moments from the center you reach forests and lakes.



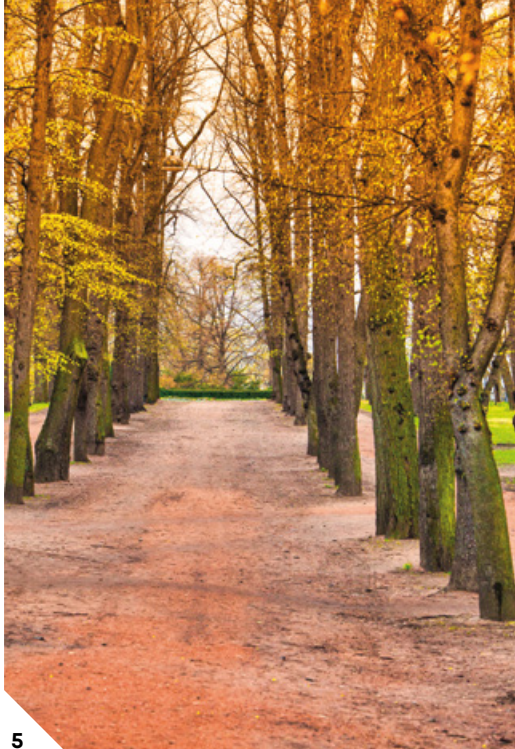
➔ **WARTO WIEDZIEĆ**
Mimo że Norwegia jest jednym z największych światowych producentów ropy i gazu, w Oslo planuje się ograniczenie emisji spalin o 95 procent do 2030 roku.

FRILUFTSLIV, CZYLI ŻYCIE NA ŚWIEŻYM POWIETRZU

Sformułowanie friluftsliv użyte zostało po raz pierwszy w 1859 roku przez dramatopisarza Henrika Ibsena w poemacie „Na płaskowyżu”. Dziś świetnie wyraża norweski styl życia, którego podstawą jest ścisły związek człowieka z naturą. Przejawia się on w szacunku do wszystkich form życia i zamiłowaniu do aktywności fizycznej na łonie przyrody. Sprzyja temu ustanowione w 1957 roku prawo swobodnego dostępu do natury (allemannsretten). Pozwala ono Norwegom korzystać bez ograniczeń z dobrodziejstw natury: zbierać grzyby, łowić ryby lub nocować pod gołym niebem. Friluftsliv to spacer po lesie, przejażdżka rowerem, lekki trekking. Co roku na początku września następuje kulminacja tego typu aktywności z synchronicznym noclegiem pod chmurką w różnych zakątkach Norwegii, w którym biorą udział tysiące uczestników.

PARKI I LASY TUŻ POD NOSEM

Aż 98% mieszkańców Oslo ma do pokonania nie więcej niż 300 metrów do jakiegoś terenu zielonego. Od północy i wschodu miasto otoczone jest lasem Marka. To największy tutaj teren rekreacyjny. Jako obszar chroniony nie podlega zabudowie. Na jego terenie żyje wiele dzikich zwierząt, m.in. rysie, wilki, bobry, łosie i sarny. W parku Frogner, największym i najpopularniejszym w mieście, położonym na północ od centrum, podziwiać można kolekcję ponad 200 rzeźb norweskiego rzeźbiarza Gustava Vigelanda. Wykonane z kamienia, brązu i kutego żelaza, przedstawiają łącznie prawie 600 postaci, m.in. słynnego „Rozzłoszczonego chłopca” czy „Koło życia”. Latem w parku Frogner mieszkańcy uprawiają jogging, spacerują z psami, piknikują, grają w badmingtona i opalają się. Chętnie odwiedzany jest także park na Wzgórzu św. Jana, najstarszy w Oslo, z fantastycznym widokiem na centrum, oraz park Królewski – rozciągający się wokół Pałacu Królewskiego, słynący z przepięknych rzeźb i pomników.



GET TO KNOW THE NORWEGIANS

To get to know and understand the inhabitants of this country and their philosophy of life, you have to visit several museums located on the Bygdøy peninsula. Start chronologically with the Viking Ship Museum (Vikingskipshuset, part of the Museum of the Cultural History of Oslo). It presents the best preserved Viking boats in the world – the ancestors of today's inhabitants of Norway, dug out of earth mounds in the south of the country. Unfortunately, the museum will be closed until 2026 for renovation work. But you have to visit the Norwegian Folk Museum (Norsk Folkemuseum). There you will be immersed in the folk culture of Norway – traditional buildings from different regions, costumes and folk art. During the summer, there are open-air shows that familiarize visitors with everyday life in days gone by. An interesting option is the Polar Ship Museum "Fram" (Frammuseet), with a ship and its original equipment from the turn of the 19th and 20th centuries. It is accompanied by exhibitions devoted to polar expeditions and explorers: Fridtjof Nansen, Otton Sverdrup and Roald Amundsen.

FRILUFTSLIV OR LIVING IN THE OPEN AIR

The phrase friluftsliv was used for the first time in 1859 by the playwright Henrik Ibsen in the poem "On the plateau". Today it perfectly expresses the Norwegian way of life, which is based on a close relationship between man and nature. It manifests itself in the respect for all forms of life and a love of physical activity in the bosom of nature. This is facilitated by the right of free access to nature (allemannsretten) established in 1957. It allows the Norwegians to enjoy the benefits of nature without restriction: pick mushrooms, fish or spend the night in the open air. Friluftsliv is a walk in the woods, a bike ride, light trekking. Every year, at the beginning of September, this type of activity culminates with a synchronized overnight out door stay in many parts of Norway, attended by thousands of participants.

ZIELONA STOLICA EUROPY

Komisja Europejska nadała Oslo ten zaszczytny tytuł w 2019 roku. Pod uwagę wzięto nie tylko wielkość i bioróżnorodność obszarów zielonych na terenie miasta. Liczyła się też redukcja zanieczyszczeń powietrza, jakość wody i recykling odpadów. Władze Oslo nie poprzestały na tych działaniach. Do 2030 roku miasto, a właściwie niektóre jego dzielnice, jako pierwsze na świecie mają stać się całkowicie bezemisyjne. W tym celu wprowadzane są stopniowo strefy ruchu bezkołowego w centrum oraz obszary zakazane dla samochodów emitujących spaliny. W zamian stawia się na wygodny i sprawnie działający transport zbiorowy, a ostatnio np. elektryczne promy kursujące między lądem a wyspami.

EKOLOGICZNIE NAWET W WIĘZIENIU

Dla Norwegów dbałość o przyrodę jest tak ważna, że starają się oni, by nawet więzienia były ekologiczne. Udało się takim uczynić zakład karny typu otwartego Bastøy, położony na wyspie na południe od Oslo. Osadzonym, przed ich powrotem do społeczeństwa, wpaja się szacunek dla ludzi i przyrody. W tym celu zajmują się oni hodowlą zwierząt (drób, owce, krowy, konie) i uprawą roślin w ekologiczny sposób, bez nawozów sztucznych i chemicznych środków ochrony. Żyją w zwykłych domach, bez krat, za to z panelami słonecznymi. Zakład karny w Bastøy jest oblegany przez chętnych do odbywania tam wyroku. Oto norweski sposób na resocjalizację.

OSLO NA DWÓCH KÓŁKACH

Stolica Norwegii jest przyjazna rowerzystom. Sieć dróg rowerowych stale się rozbudowuje – do 2025 roku ma ich być 530 km. Działają liczne wypożyczalnie jednośladów, z których korzystają zarówno mieszkańcy, jak i turyści, także zimą, mimo panujących tu wtedy trudnych warunków. W pobliżu węzłów komunikacyjnych, np. stacji metra czy podmiejskiego pociągu, znajdują się przechowalnie rowerów, gdzie bezpiecznie można zostawić pojazd. Coraz popularniejsza staje się idea cargobike do przewozu dzieci i niedużych towarów.



➔ WORTH KNOWING

Even though Norway is one of the world's largest oil and gas producers, Oslo is planning to cut emissions by 95% by 2030.

PARKS AND FORESTS RIGHT UNDER YOUR NOSE

As many as 98% of Oslo's inhabitants have to travel no more than 300 meters to find a green area. North and east, the city is surrounded by the Marka forest. It is the largest recreational area here. As a protected zone, it cannot be developed. The zone contains many wild animals – lynxes, wolves, beavers, elks and deer. In the Frogner Park, the largest and most popular in the city, located north of the center, there is a collection of over 200 sculptures by the Norwegian sculptor Gustav Vigeland. Made of stone, bronze and wrought iron, they represent a total of almost 600 figures – among them the famous "Angry Boy" or "Circle of Life". In summer, Frogner Park's residents jog, walk their dogs, picnic, play badminton and sunbathe. St. Hanshaugen Park is the oldest in Oslo, with a fantastic view of the city center, and the Royal Park – stretching around the Royal Palace, famous for its beautiful sculptures and monuments.

THE GREEN CAPITAL OF EUROPE

The European Commission awarded Oslo this honorary title in 2019. The size and biodiversity of the green areas in the city were not only taken into account. Reduction in air pollution, the quality of water and waste recycling were also considered. The Oslo authorities did not stop there. By 2030, the city, or rather parts of its districts, will be the first in the world to become completely emission-free. For this purpose, wheelless traffic zones are gradually being introduced in the center with areas banned to internal combustion engine – cars. The Oslo authorities are focusing on convenient and efficient public transport, as recently, the electric ferries between the mainland and the islands.

ECOLOGICALLY EVEN IN A PRISON

For Norwegians, caring for nature is so important that they try to make even prisons ecological. The Bastøy open-air prison, located on an island south of Oslo, has managed to accomplish this. Before their return to society, inmates are taught to "promote human values and tolerance", respect for their fellow man and nature. To better empathise this, they are responsible for the poultry, sheep, cows, horses on the farm. They cultivate plants in an ecological way, without chemical fertilizers and any chemical protective measures. The inmates live in ordinary houses, without bars... but with solar panels. The prison in Bastøy is besieged by people hoping to serve their sentences there! This is the Norwegian way of rehabilitation.



7

SPORTY ZIMOWE W MIEŚCIE

Norwegowie kochają sport, a klimat sprawia, że szczególnie miejsce w ich sercu zajmują sporty zimowe, które uprawiać tu można od grudnia do końca kwietnia. W 1952 roku w Oslo odbyły się nawet zimowe igrzyska olimpijskie. Nazwa Holmenkollen żadnemu fanowi sportów zimowych nie jest zatem obca. Na tym zalesionym wzgórzu na przedmieściach Oslo od ponad 100 lat znajduje się legendarna skocznia narciarska Holmenkollbakken. Co roku w marcu odbywa się tu „Tydzień Holmenkollen” – Międzynarodowy Festiwal Narciarski, nieomal drugie święto narodowe dla Norwegów. Oprócz skoków rozgrywane są zawody w takich konkurencjach jak biathlon, biegi narciarskie i kombinacja norweska. Oprócz profesjonalnych sportowców, startujących w ramach pucharu świata, rywalizują wtedy także politycy, dzieci i osoby niepełnosprawne.

PRZEPIS NA SZCZĘŚCIE

Norwegia i Oslo wielokrotnie stawały na najwyższym podium w rankingach najlepszych miejsc do życia, m.in. we wskaźniku rozwoju społecznego ONZ. Kraj ten posiada jeden z najwyższych na świecie poziomów dochodu na mieszkańca. Znajduje się też wśród państw z najwyższą średnią długością życia. Norwegia może szczycić się tym, że jest nowoczesnym państwem opiekuńczym, któremu przyświecają idee równości i równouprawnienia pod względem płci, tożsamości płciowej, pochodzenia etnicznego itd. Przykładem może być 10-tygodniowy urlop tacierzyński lub obecność 40% kobiet w zarządach firm. A także regulamin pracy mówiący, że jedną godzinę w tygodniu pracownik może przeznaczyć w pracy na przerwę na świeżym powietrzu. Jaki jest przepis Norwegów na szczęście? Z pewnością niebagatelną rolę odgrywa tu komfort życia, jaki daje codzienny kontakt z majestatyczną przyrodą, a także właściwy balans między pracą a życiem prywatnym. Tylko tyle i aż tyle. ♦

- 4 _ **Park Frogner, Oslo**
/ *Frogner Park, Oslo*
- 5 _ **Park Królewski, Oslo**
/ *Royal Park, Oslo*
- 6 _ **Sognsvann, Oslo**
/ *Sognsvann, Oslo*
- 7 _ **Holmenkollen, Oslo**
/ *Holmenkollen, Oslo*
- 8 _ **Panorama Oslo z punktu widokowego Valhallveien**
/ *Oslo Panorama from Valhallveien*

OSLO ON TWO WHEELS

The capital of Norway is cyclist friendly. The network of bicycle lanes is constantly growing – by 2025 it is expected to be 530 km. There are numerous two-wheeler rentals that are used by both residents and tourists, even in winter, despite the difficult conditions here at this time of the year. In the vicinity of communication nodes, an underground station or suburban train stations, there are bicycle storage rooms where you can safely leave the bicycles. The idea of cargobike for transporting children and small goods is becoming more and more popular.

WINTER SPORTS IN THE CITY

Norwegians love sports, and winter sports have a special place in their hearts, and can be practiced from December to the end of April. In 1952, the Winter Olympics were held in Oslo. The name Holmenkollen is well known by any winter sports fan. On this wooded hill on the outskirts of Oslo, the legendary Holmenkollbakken ski jump has stood for over 100 years. The "Holmenkollen Week" – the International Ski Festival, is held here every year in March. It has become the second national holiday for Norwegians. Apart from the ski jump there are competitions such as biathlon, cross-country skiing and Nordic combined. In addition to professional athletes competing in the World Cup, politicians, children and people with disabilities take part.

A RECIPE FOR HAPPINESS

In the United Nations Human Development Index Norway and Oslo have regularly been placed on the top podium in the rankings of the best places in the world to live. The country has one of the highest per capita income in the world. It is also among the countries with the highest life expectancy. Norway can pride itself on being a modern welfare state guided by the ideas of equality in terms of gender, gender identity, ethnicity, etc. Examples are the 10 weeks of paternity leave and 40% of women on company boards. There are work regulations stating that an employee may spend one hour a week, at work, during a break in the open air. What is the Norwegians' recipe for happiness? Certainly, well-being with life provided by everyday contact with the majesty of nature, as well as the right balance between work and private life which plays an important role in this country. Not just this, there is much more. ♦



8

reklama

NFM Season Highlights

2022
2023

	Martha Argerich	Theodosia Ntokou	Apollon Musagète Quartet	
	Basque National Orchestra	Radek Baborák	Aleksandra Kurzak	
	Laureaci International Classical Music Awards		Karel Mark Chichon	
	Marta Gardolińska	Vittorio Ghielmi	Bach Collegium Japan	
	Agata Zubel	Jerzy Maksymiuk	Garrick Ohlsson	Jacek Kaspszyk
	Gidon Kremer	Mari Fukumoto	Karol Mossakowski	Lawrence Foster
	Laureaci 16. Międzynarodowego Konkursu Skrzypcowego im. Henryka Wieniawskiego			
	Paul McCreesh	Anne-Sophie Mutter	Piotr Anderszewski	
	Pascal Rophé	Marcin Masecki	Gábor Boldoczki	Richard Tognetti



1

Z wizytą u Króla Słońce

Visiting the Sun King

TEXT — *Katarzyna Chromińska*

WERSALSKI PAŁAC BUDZI POWSZECHNY ZACHWYT. PEŁNO TU PRZEPYCHU I BOGACTW, KTÓRE WPRAWIAJĄ W OSŁUPIENIE. OTO NIESAMOWITA HISTORIA NIEPOZORNEGO DOMU MYŚLIWSKIEGO, KTÓRY STAŁ SIĘ OKAZAŁĄ I WSPANIAŁĄ REZYDENCJĄ. THE PALACE OF VERSAILLES IS GREATLY ADMIRERD. IT IS FULL OF EXTRAORDINARY SPLENDOR AND RICHES THAT ASTONISH VISITORS. HERE IS THE AMAZING STORY OF AN ORDINARY HUNTING LODGE TURNED INTO A ROYAL RESIDENCE.

W podparyskiej miejscowości Wersal znajduje się jeden z najsłynniejszych i najbardziej okazałych pałaców na świecie. Budowę tego ogromnego, bo liczącego ponad 63 tys. km² kompleksu rozpoczęto na początku lat 60. XVII wieku. Za sprawą Ludwika XIV stary pawilon myśliwski jego ojca Ludwika XIII został przekształcony w monumentalną i ociekającą złotem rezydencję. Wówczas powstała również menażeria z egzotycznymi zwierzętami, m.in. słoniami, wielbłądami, strusiami, a także najrzadszymi gatunkami – ostronosami i kazuarami. W 1663 roku ukończono pierwszy etap prac, który uczczono trwającym trzy dni i trzy noce świętowaniem. Finalny efekt nie zadowolił jednak dworzan. W ich oczach oddalony o kilkanaście kilometrów od stolicy Wersal uchodził za mało reprezentatywną siedzibę dla monarchii.

One of the most famous and impressive palaces in the world is located in the town of Versailles near Paris. The construction of this immense, over 63 thousand km², building and grounds, was started at the beginning of the 1760's. From the initial idea of Louis XIV, the old hunting pavilion of his father, Louis XIII, was transformed into a monumental residence embellished with golden features. At the same time, a menagerie with exotic animals was also established – elephants, camels, ostriches, as well as the rarest species – racoons and the cassowary bird. In 1663, the first stage of the transformation was completed, and celebrated with three-day and three-night festivities. However, the final effect did not please some of the courtiers. In their eyes, Versailles, several kilometers away from the capital, was considered to be insufficiently representative of the seat of the monarchy.

A PALACE WORTHY OF A RULER

In response to these negative comments, Louis XIV decided to make further modifications to the property. This time the residence was to become a Sun Palace (Palais du Soleil) worthy of the Sun King (le Roi-Soleil). The most important architects and artists were engaged, including Charles de Brun, considered to be the co-founder of the French Baroque, often called the style of Louis XIV, and Jules Hardouin-Mansart, responsible for the building of the Church of the Invalids which contains the sarcophagus of Napoleon Bonaparte.



2

1, 2 — *Wersal / Versailles*

SIEDZIBA GODNA WŁADCY

W odpowiedzi na negatywne komentarze Ludwik XIV postanowił dokonać kolejnych modyfikacji posiadłości. Tym razem rezydencja miała stać się Pałacem Słońca (Palais du Soleil) godnym Króla Słońce (le Roi-Soleil). Zatrudniono najwybitniejszych architektów i artystów, m.in. Charles'a de Brun, uznanego za współtwórcę francuskiego baroku nazywanego często stylem Ludwika XIV, oraz Jules'a Hardouin-Mansarta, odpowiedzialnego za wzniesienie kościoła Inwalidów. W świątyni tej mieści się sarkofag Napoleona Bonaparte.

POD OKIEM BOSKIEGO APOLLA

W nowej koncepcji architektonicznej postawiono na liczne odwołania do historii Apolla. W pałacu i ogrodzie nie brakuje rzeźb i fontann prezentujących greckiego boga piękna, światła i... słońca. W efekcie w 1682 roku Wersal stał się główną rezydencją dworu, rządu francuskiego oraz administracji. Na uwagę zasługuje także przepięknie urządzone ogród w stylu francuskim. Wspaniała harmonia, symetria, idealnie przyciężone żywopłoty, geometryczne kształty drzew i krzewów budzą powszechny podziw. Oś centralną stanowi aleja Królewska będąca łącznikiem pomiędzy tarasem a fontanną Apolla. Jednym słowem – perfekcja.

NIEZMIERZONE BOGACTWA

Powierzchnia oraz liczba wersalskich atrakcji mogą przytłaczać. Z pewnością jednak warto zobaczyć liczącą ponad 70 metrów salę Lustrzaną z 357 lustrami zdobionymi 17 łuków naprzeciw okien. Pomieszczenie miało ukazać Francję jako potęgę gospodarczą, artystyczną i militarną. Zwiedzający mogą również zajrzeć do apartamentów króla i królowej. W tym ostatnim jako pierwsza zamieszkała Maria Teresa, żona Ludwika XIV. Na uwagę zasługuje także klasycystyczny pałacyk Petit Trianon – prezent Ludwika XVI dla swojej żony Marii Antoniny. Z myślą o królowej Francji i Nawarry został również wybudowany Hameau de la Reine – rustykalna osada z domkami na wschodnim brzegu jezior, ułożonymi w kształt półksiężyca, który jest idealnie widoczny zza wody.

Z REWOLUCJĄ W TLE

Podczas rewolucji francuskiej w 1789 roku wiele wersalskich dzieł sztuki zostało skradzionych, a następnie wywiezionych za granicę. Marię Antoninę i jej męża Ludwika XVI wywieziono z pałacu, a następnie uwięziono w pałacu Tuileries. 21 stycznia 1793 roku król został stracony, a 16 października ten sam los spotkał królową. Był to upadek monarchii francuskiej. Pałac przetrwał te burzliwe dzieje i zachwyca do dziś. ♦

→ WORTH KNOWING

On June 28, 1919, the peace treaty ending the First World War was signed in Versailles.

UNDER THE WATCHFUL EYE OF THE DIVINE APOLLO

The new architectural concept included numerous references to the history of Apollo. The palace and garden are full of sculptures and fountains representing the Greek god of beauty, light and... the sun. In 1682, Versailles became the principal residence of the court, the French government and administration. The beautifully decorated French-style garden is also noteworthy. Great harmony, symmetry, perfectly trimmed hedges, and geometrically shaped trees and shrubs inspire a certain admiration. The central axis is the Royal Avenue, which is the link between the terrace and the Apollo fountain. In a word – perfection.

IMMEASURABLE RICHES

The area and the number of attractions in Versailles can be overwhelming. It is, however, important to walk through the 70 meter long Hall of Mirrors – 357 mirrors hung in 17 arches facing the windows. The Hall was created to show France as an economic, artistic and military power. Visitors should also visit the King's and Queen's Apartments. Maria Teresa, wife of Louis XIV, was the first to live here. Also noteworthy is the classicist Petit Trianon palace – a gift from Louis XVI to his wife, Marie Antoinette. With the Queen of France and Navarre in mind, the Hameau de la Reine was also built – a rustic settlement with houses on the eastern shore of the lake arranged in the shape of a crescent moon that is perfectly visible from the water side.

WITH A REVOLUTION IN THE BACKGROUND

At the beginning of the French Revolution of 1789, many Versailles works of art were stolen and sent abroad and Marie Antoinette and her husband Louis XVI were taken from the palace and imprisoned in the Tuileries Palace in 1789. On January 21, 1793, the king was executed, and on October 16, the same fate befell the queen. It was the end of the French monarchy. The palace has survived many turbulent times and is still fascinates visitors today. ♦



Połączenia

Do Paryża-Beauvais z Wrocławia w piątki i niedziele polecisz z linią lotniczą Ryanair. Kup bilet na: www.ryanair.com.

Connections

To Paris-Beauvais from Wrocław Friday, Sunday with Ryanair. Tickets at: www.ryanair.com.



Więcej informacji/Learn more www.airport.wroclaw.pl

→ WARTO WIEDZIEĆ
28 czerwca 1919 roku w Wersalu podpisano traktat pokojowy, który zakończył I wojnę światową.

Tam, gdzie latają flamingi

Where the flamingos fly

TEXT __ Anna Wawrzyniak-Kędziorek

LARNAKA TO NADMORSKA MIEJSCOWOŚĆ W POŁUDNIOWO-WSCHODNIEJ CZĘŚCI CYPRU, GDZIE KAŻDY ZNAJDZIE COŚ DLA SIEBIE. CHCESZ WYPOCZYWAĆ NA PLAŻY I PODZIWIAĆ LOKALNĄ PRZYRODĘ? WOLISZ POZWIEDZAĆ CZY POIMPREZOWAĆ? A MOŻE WSZYSTKO NARAZ? NIC NIE STOI NA PRZESZKODZIE, ABY PODCZAS URLOPU W PEŁNI SKORZYSTAĆ ZE WSZYSTKICH UROKÓW LARNAKI. LARNACA IS A PORT CITY IN THE SOUTH-EASTERN PART OF CYPRUS, WHERE EVERYONE WILL FIND SOMETHING TO PLEASE THEM. DO YOU WANT TO RELAX ON THE BEACH AND ADMIRE NATURE? DO YOU PREFER SIGHTSEEING OR PARTYING? OR MAYBE ALL TOGETHER? THERE IS NOTHING TO PREVENT YOU FROM TAKING FULL ADVANTAGE OF ALL THE CHARMS OF LARNACA DURING YOUR VACATION.



1

Choć Larnaka to trzecie co do wielkości miasto na Cyprze, daleko jej do światowych metropolii. Kameralna atmosfera i klimatyczne, wąskie uliczki sprawiają, że można się tu zrelaksować i poczuć jak u siebie. Nie brakuje jednak bardziej gwarnych miejsc, w których spotkamy ludzi z całego świata i poznamy zróżnicowaną kulturę tych stron. Warto chłonąć nastrój miasteczka wszystkimi zmysłami – lokalne winiarnie i restauracje zapewnią nam ucztę nie tylko dla oka, ale i dla podniebienia.

BOGATA HISTORIA

Przeszłość regionu potrafi zainteresować nie tylko zdeklarowanych miłośników dawnych dziejów. Pierwsze odnalezione ślady zamieszkania przez człowieka pochodzą sprzed 10 tysięcy lat, co czyni to miejsce najstarszą osadą na wyspie. Prawdopodobnie w XII wieku p.n.e. przybyli tu Grecy, a w IX – Fenicjanie. Do dziś możemy podziwiać pozostałości murów obronnych z tamtego okresu. Tutaj w IV wieku p.n.e. urodził się również słynny filozof, założyciel szkoły stoickiej zwany Zenonem z Kition – taką właśnie nazwę nosiło wówczas miasto. Dzisiejsza nazwa również odnosi się do historii – greckie słowo „larnaks” nawiązuje do odkrytych tu licznych grobowców. W poszukiwaniu ducha nieco późniejszych czasów warto się udać również do zamku, którego początki prawdopodobnie sięgają średniowiecza – dziś mieści się tam muzeum.



2

1 __ Larnaka, Cypr /Larnaca, Cyprus
2 __ Meczet w Larnace, Cypr/ Cami Kebir Mosque

Although Larnaca is the third largest city in Cyprus, it is far from a world metropolis. The intimate atmosphere and atmospheric, narrow streets make it possible to relax and feel at ease. There are, however, bustling places, where we can meet people from all parts of the world, and where you will discover the diverse culture of these sites. Soaking up the atmosphere of the town with all your senses is important. And local wineries and restaurants provide us with a feast not just for the eye, but also for the palate.

RICH HISTORY

The region's past will interest not only declared enthusiasts of times gone by. The first traces of human habitation here are from 10,000 years ago, which makes this locality the oldest settlement on the island. In the 12th century BCE the Greeks were probably present, and in the IX – the Phoenicians. To this day, we can admire the remnants of the defensive walls from

BARWNA KULTURA

W Larnace spotykają się dwie wielkie religie świata – chrześcijaństwo i islam – a ich świątynie należą do największych atrakcji miasta. Piękną, bogato zdobioną cerkiew Agios Lazaros wzniesiono dla upamiętnienia Świętego Łazarza, wskrzeszonego przez Jezusa. Według podań to właśnie na Cyprze postanowił wieść swoje „drugie życie”, a dzisiejszy kościół stanął prawdopodobnie na miejscu jego pochówku. Z kolei meczet Hala Sultan Tekke poświęcony jest ciotce proroka Mahometa i należy do jednego z najważniejszych miejsc pielgrzymek muzułmanów. Warto pospacerować także po dzielnicy tureckiej Skala, gdzie znajdziemy odnowione, urokliwe kamieniczki. Larnaka słynie również z warsztatów rękodzielników, w których kupimy wyjątkowe pamiątki. W samym mieście, ale także w okolicznych wsiach, odbywają się liczne festiwale – przykładowo 1 października w Alaminos obchodzone jest święto tradycji i kultury. Terminy wydarzeń bywają zmienne, dlatego po aktualną ofertę warto się udać do punktu informacji turystycznej.

RAJSKA PRZYRODA

Niezależnie od tego, czy wolimy aktywny wypoczynek, czy opalanie się na leżaku, z pewnością nie umkną nam cudowne widoki. Ciepły piasek, czyste morze... istny raj! Amatorzy spacerów przy plaży pokochają przechadzki po obsadzonej palmami promenadzie Foinikoudes, a bardziej wprawieni piechurzy mogą się udać w pobliskie góry. Wspomniany meczet otaczają bujne ogrody, w których można spotkać... koty. Nieopodal świątyni znajduje się także Słone Jezioro, które stanowi jedno z największych siedlisk ptactwa wodnego w całej Europie. Szczególną atrakcją są przebywające tu od listopada do marca imponujące stada flamingów. Jedno z hasel promujących region: „They always come back” („Zawsze wracają”), odnosi się nie tylko do tych wdzięcznych, różowych ptaków, ale także do turystów. Być może niezliczone walory Larnaki sprawią, że odwiedzisz ją jeszcze nie raz? 💎

Informacje praktyczne / Practical information

Centrum miasta znajduje się bardzo blisko lotniska. Dotrzemy tam niedrogą komunikacją miejską, możemy także skorzystać z wypożyczalni samochodów – przejazd powinien nam zająć zaledwie kilkanaście minut. Ze względu na panujący na Cyprze klimat śródziemnomorski również jesienią w Larnace powita nas wakacyjna pogoda – na wysokie temperatury możemy liczyć jeszcze w październiku. Oficjalnymi językami w kraju są grecki i turecki, a walutą – euro.

The city center is very close to the airport. Get there by inexpensive public transport, or use a car rental – the journey should take only a dozen or so minutes. Due to the Mediterranean climate prevailing in Cyprus, the summer weather will also welcome visitors to Larnaca in autumn – we can count on high temperatures in October. The official languages of the country are Greek and Turkish, and the currency is the euro.



Połączenia

Do Larnaki z Wrocławia w poniedziałki i piątki polecisz z linią lotniczą Wizz Air.
Kup bilet na: www.wizzair.com.

Connections

Larnaka from Wrocław on Monday and Friday with Wizz Air.
Tickets at: www.wizzair.com.

➡ [Więcej informacji/Learn more
www.airport.wroclaw.pl](http://www.airport.wroclaw.pl)

that period. Here in the 4th century BC the famous philosopher and founder of the Stoic school, Zenon of Kition, was born – the name of the city at that time. Today's name also refers to history – the Greek word "larnax" refers to the numerous tombs found here. In search of the spirit of slightly later times, pay a visit to the castle, which probably dates back to the Middle Ages – today it houses a museum.

COLOURFUL CULTURE

Two great world religions meet in Larnaca – Christianity and Islam – and their temples are among the city's greatest attractions. The beautiful, ornate church of Agios Lazaros was erected to commemorate Saint Lazarus, resurrected by Jesus. According to the legends, it was in Cyprus that he decided to lead his "second life", and today's church probably stands on the site of his burial. The Hala Sultan Tekke mosque is dedicated to the aunt of the prophet Muhammad and is one of the most important places of Muslim pilgrimage. It is also worth taking a stroll around the Turkish district of Skala, where you will find renovated, charming tenement houses. Larnaca is also famous for its handicraft workshops, where inimitable souvenirs are sold. Numerous festivals take place in the city itself, but also in the surrounding villages – for example, on October 1, Alaminou celebrates the festival of tradition and culture. The dates of events can change, so go to the tourist information office for the up-to-date offer.

PARADISE NATURE

Regardless of whether active recreation or sunbathing on a deckchair is preferred, it is important not to miss the wonderful views. Warm sand, clear waters... a real paradise! Beach walkers will love strolling along the palm-lined Foinikoudes promenade, while more experienced hikers will appreciate the nearby mountains. The mosque is surrounded by lush gardens where you can meet ... cats. Near the temple (mosque) is the Salt Lake, which is one of the largest habitat of waterfowl in all of Europe. A special attraction are the impressive flocks of flamingos that remain here from November to March. One of the slogans promoting the region, "They always come back", refers not only to these graceful pink birds, but also to tourists. Perhaps the countless advantages of Larnaca will make you visit it more than once? 💎

Barcelona – tropem wybitnych twórców i ich dzieł

*Barcelona – on the trail of outstanding
creators and their masterpieces*

TEXT — Magdalena Poklewska-Koziell

STOLICA KATALONII TO JEDNO Z NAJCIEŃNIEJ ODWIEDZANYCH MIEJSC W SŁONECZNEJ
HISZPANII. ŻYLI I TWORZYLI W NIEJ (I DLA NIEJ) WYJĄTKOWI ARCHITEKCI, MALARZE
I RZEŹBIARZE. JEJ HISTORIA I ARCHITEKTURA INSPIROWAŁY PISARZY I FILMOWCÓW.
ZAPRASZAMY DO ZWIEDZANIA BARCELONY ŚLADAMI WIELKICH TWÓRCÓW I ICH DZIEŁ. THE
CAPITAL OF CATALONIA IS ONE OF THE MOST VISITED PLACES IN SUNNY SPAIN. OUTSTANDING
ARCHITECTS, PAINTERS AND SCULPTORS HAVE LIVED AND WORKED HERE (FOR THE CITY). ITS
HISTORY AND ARCHITECTURE INSPIRED WRITERS AND FILMMAKERS. WE WOULD LIKE TO INVITE
YOU TO VISIT BARCELONA IN THE FOOTSTEPS OF THESE EMINENT ARTISTS AND THEIR WORK.



Połączenia

Do Barcelony-El Prat z Wrocławia w czwartki i niedziele
polecisz z linią lotniczą Wizz Air.

Kup bilet na: www.wizzair.com.

Connections

Barcelona El Prat from Wrocław on Thursday and Sunday
with Wizz Air.

Tickets at: www.wizzair.com.



Więcej informacji/Learn more
www.airport.wroclaw.pl

Leżące na Costa Brava miasto posiada starożytne korzenie. Nie brakuje tu wspaniałych średniowiecznych budowli oraz obiektów będących świadectwem późniejszych dziejów. W tym fascynującym mieście, w którym przenikają się epoki i style architektoniczne, żyli, kształcili się i tworzyli ludzie, których z perspektywy czasu można określić jako ekscentryków i wizjonerów. To miasto inspirowało i inspirowało twórców po dziś dzień.

GENIALNY ARCHITEKT

Twórcą, który odcisnął największe piętno na architektonicznej „tkance” Barcelony, był z pewnością Antonio Gaudí. Ten niezwykle architekt spędził tu większość życia, projektując budowle w wypracowanym przez siebie stylu katalońskiej secesji. Aż 7 z jego barcelońskich dzieł znajduje się na liście światowego dziedzictwa UNESCO. Ogromne wrażenie robią kamienice Casa Batlló z dekoracyjnymi motywami zwierzęcymi i Casa Milà, przypominająca potężny skalny blok o falującej linii, z intrygującymi balkonami i kominami. Najwspanialszym dziełem Gaudiego jest wciąż nieukończony monumentalny kościół Sagrada Família. Architekt poświęcił mu 43 lata swego życia! W parku Güell, także przez niego zaprojektowanym, zwiedzić można Dom – Muzeum Gaudiego, z biurkiem, przy którym pracował, i autorską kolekcją mebli.

MŁODZIEŃCZE LATA PICASSA

W Barcelonie swe pierwsze artystyczne szlify zdobywał Pablo Picasso – jeden z najbardziej wpływowych artystów XX wieku. Studiował w Akademii Sztuk Pięknych mieszczącej się w pałacu Llotja przy Pla de Palau. To tu rozwijał technikę „okresu błękitnego” jego twórczości. W Museu Picasso przy Carrer de Montcada można podziwiać bogatą kolekcję dzieł artysty z początków jego artystycznej działalności. Ciekawym miejscem związanym z Picasssem jest restauracja Els 4 Gats (Cztery Koty) przy Carrer de Montsió 3 w Barri Gòtic (Dzielnicy Gotyckiej), gdzie w wieku 17 lat miał swoją pierwszą indywidualną wystawę. Założona w 1897 roku na wzór paryskiego Le Chat Noir, była lokalem awangardowych artystów katalońskiego modernizmu. Działała jedynie kilka lat, a ponownie otwarto ją w 1978 roku, zachowując oryginalny wystrój z początków działalności.

Barcelona, a city on the Costa Brava, has ancient roots. There is no shortage of magnificent medieval buildings and places that testify to an early history. In this fascinating city epochs and architectural styles are interlinked. People who, in retrospect, can be described as eccentric and visionaries, the educated and the creative, lived here. This city has inspired and inspires artists to this very day.

A BRILLIANT ARCHITECT

The creator who left the greatest mark on the architectural "fabric" of Barcelona is certainly Antonio Gaudí. This extraordinary architect spent most of his life in the city, designing buildings in the style of Catalan Art Nouveau he developed. As many as 7 of his creations in Barcelona are on the UNESCO World Heritage List. The tenement house Casa Batlló with decorative animal motifs and Casa Milà, resembling a huge block of rock with an undulating line, with intriguing balconies and chimneys, make a striking impression. Gaudí's greatest creation is the still unfinished monumental Sagrada Família cathedral. (The interior has to be visited and tickets can be bought on the internet). The architect devoted 43 years of his life to the construction of the cathedral! In Park Güell, also designed by Gaudí, you can visit the House – Gaudí Museum, which has a desk where he worked and an original collection of furniture.

→ WORTH KNOWING

Every year, 8 million tourists visit
Barcelona, which makes it the third
most visited city in Europe
(after London and Paris).



3

SURREALISTA RODEM Z BARCELONY

W stolicy Katalonii urodził się i początkowo tworzył Joan Miró, wybitny malarz, rzeźbiarz i ceramik, tworzący w oparciu o żywe, podstawowe kolory i proste formy, będące wyrazem powrotu do dzieciństwa. Pod koniec swego życia część swych dzieł ofiarował rodzinnemu miastu. W parku jego imienia znajduje się 22-metrowa rzeźba „Kobieta i ptak”. Kolorowe mozaiki autorstwa artysty zdobią chodnik na Pla de l’Os i ścianę barcelońskiego lotniska. Powołana przez niego samego Fundació Joan Miró opiekuje się dużą częścią dzieł artysty, przechowując je w zaprojektowanym przez Josepa Lluisa Sert’a budynku u stóp wzgórza Montjuïc.

BARCELONA NA ŁAMACH KSIĄŻEK...

To fascynujące miasto opisano w wielu utworach literackich. Największy rozgłos zyskał jednak cykl Carlosa Ruiza Zafóna znany jako „Cmentarz Zapomnianych Książek”. Sprzedał się w ponad 10 milionach egzemplarzy, a przetłumaczono go na 45 języków! Barcelona jest w każdej z czterech części pełnoprawną bohaterką, której śladem można podążać, korzystając z przewodników lub wybierając wycieczkę zorganizowaną. Szlak wiedzie przez Dzielnicę Gotycką i Ribę, z przystankiem pod Arc del Teatre (gdzie mieściło się wejście na Cmentarz Zapomnianych Książek) i wizytą w bazylice Santa Maria del Mar. Warto zajrzeć także do baru Xampanyet i wspomnianej już Els 4 Gats. Natomiast bazylika jest tłem wydarzeń innej poczytnej powieści – „Katedry w Barcelonie” Ildefonsa Falconesa. Jej akcja rozgrywa się w XIV wieku, a autor przez pięć lat badał źródła historyczne, by jak najlepiej oddać realia tamtych czasów.

...I NA SREBRNYM EKRANIE

Stolica Katalonii wielokrotnie inspirowała filmowców, a jej zakątki stawały się planem zdjęciowym. Sagrada Família, Plaça del Duc de Medinaceli, Palau de la Música Catalana, Hospital del Mar i kamienicę przy stacji metra Lesseps uwiecznił w psychologicznym dramacie „Wszystko o mojej matce” jeden z najbardziej znanych hiszpańskich reżyserów – Pedro Almodóvar. Ciemną stronę miasta pokazał w swoim „Biutiful” Alejandro González Iñárritu. Akcja filmu toczy się głównie w przemysłowych slumsach na przedmieściach. Są to miejsca zwykle omijane przez turystów, ale warto wiedzieć, że taka też jest Barna. Nieco wyidealizowany obraz Barcelony podziwiać można za to w kultowym już filmie „Vicky Cristina Barcelona” Woody’ego Allena. Nie zabrakło w nim sztandarowych lokalizacji, m.in. La Rambla, Sagrada Família, Park Güell, Casa Milà i Barri Gòtic z knajpką Els 4 Gats. ♦

PICASSO'S YOUTHFUL YEARS

In Barcelona, Pablo Picasso – one of the most influential artists of the 20th century – acquired his earliest artistic skills. He studied at the Academy of Fine Arts located in the Llotja Palace on Pla de Palau. It was here that he developed the "blue period" technique of his work. In the Museu Picasso at Carrer de Montcada, there is a rich collection of the artist's work from the beginning of his artistic activity. An interesting place related to Picasso is the restaurant Els 4 Gats (Four Cats) at Carrer de Montsió 3 in Barri Gòtic (Gothic Quarter), where he had his first solo exhibition at the age of 17. Established in 1897, modelled on Le Chat Noir in Paris, it was the venue of the avant-garde artists of Catalan modernism. It was only open for a few years but was reopened, keeping the original décor from the beginnings of the cafe, in 1978.

A SURREALIST FROM BARCELONA

Joan Miró, an outstanding painter, sculptor and ceramist, was born and originally created his work in the Catalan capital, using vivid basic colours and simple forms as the expression of a return to childhood. At the end of his life, he donated some of his work to his home town. In the park named after him, there is a 22-meter high sculpture "Woman and Bird". Colourful mosaics by the artist decorate the pavements on Pla de l’Os and the walls of Barcelona airport. The Fundació Joan Miró, which he founded, looks after a large part of the artist's work stored in a building designed by Josep Lluís Sert at the foot of Montjuïc.

BARCELONA IN THE PAGES OF BOOKS ...

This fascinating city has been described in many literary works. The most famous, however, is the series, the "Cemetery of Forgotten Books" by Carlos Ruiz Zafón. It has sold over 10 million copies and has been translated into 45 languages! Barcelona is the true heroine in each of the four parts, and you can follow in her footsteps by using guides or taking an organized tour. The trail passes through the Gothic Quarter and Ribera, with a stop at the Arc del Teatre (where the entrance to the Forgotten Books Cemetery was located) and a visit to the Basilica of Santa Maria del Mar. It is also worth visiting the Xampanyet bar and the already mentioned Els 4 Gats. The basilica, on the other hand, is the backdrop to the events of another widely read novel – "Barcelona Cathedral" by Ildefons Falcones. It takes place in the fourteenth century, and the author spent five years researching historical sources to best reflect the realities of that time.

... AND ON THE SILVER SCREEN

The capital of Catalonia has repeatedly inspired filmmakers, and its streets and corners turned into film sets. Sagrada Família, Plaça del Duc de Medinaceli, Palau de la Música Catalana, Hospital del Mar and a tenement house by the Lesseps metro station were immortalized in the psychological drama, "All About My Mother" by one of the most famous Spanish directors – Pedro Almodóvar. The dark side of the city was shown by Alejandro González Iñárritu in his Biutiful. The action of the film takes place mainly in the industrial slums in the suburbs. These are places usually avoided by tourists, but you should know that this is also Barna (Barcelona). A slightly idealized image of Barcelona can be seen in the cult film "Vicky Cristina Barcelona" by Woody Allen. There are also many well-known locations, for example – La Ramblas, Sagrada Família, Park Güell, Casa Milà and Barri Gòtic with the café Els 4 Gats. ♦



4

➔ WARTO WIEDZIEĆ

Co roku 8 mln turystów odwiedza Barcelonę, co czyni ją trzecim (po Londynie i Paryżu) najchętniej odwiedzanym miastem Europy.

- 1 _ Casa Batlló / Casa Batlló
- 2 _ Casa Milà / Casa Milà
- 3 _ Fundació Joan Miró, Barcelona / Joan Miró Foundation
- 4, 5 _ Park Güell / Güell Park



5



ZOO WROCŁAW

**ZOOBACZ
POKOCHAJ
POMÓŻ OCHRONIĆ**

1 100 gatunków. 11 000 osobników.
Miejsce dzikich spotkań we Wrocławiu.

A F R Y K A R I U M

Znajdź nas



www.zoo.wroclaw.pl



26

PANORAMA

hifi

1

Spotkajmy się na Polanie!

Let's meet at Polana!

TEXT — Marcin Kowalczyk

JEDNO Z NAJNOWOCZEŚNIEJSZYCH CENTRÓW SPORTU W EUROPIE ROZPOCZĘŁO SWĄ DZIAŁALNOŚĆ NA POLANIE JAKUSZYCKIEJ. OBIEKT SPEŁNIA WYMOGI ŚWIATOWYCH FEDERACJI I WYPOSAŻONY JEST W ZAPLECZE NIEZBĘDNE DO PROFESJONALNEGO TRENINGU. HALA SPORTOWA, SIŁOWNIE, TRENAŻERY, ODNOWA BIOLOGICZNA, A NAWET SYSTEM HIPOKSJI REGULUJĄCY ZAWARTOŚĆ TLENU W POMIESZCZENIU TO ZUPEŁNIE NOWA JAKOŚĆ. ONE OF THE MOST MODERN SPORTS CENTRES IN EUROPE HAS STARTED ITS ACTIVITIES IN POLANA JAKUSZYCKA. THE FACILITY MEETS THE REQUIREMENTS OF WORLD FEDERATIONS AND IS EQUIPPED WITH FACILITIES NECESSARY FOR PROFESSIONAL TRAINING. A SPORTS HALL, GYMS, TRAINERS, BIOLOGICAL REGENERATION, AND EVEN A HYPOXIA SYSTEM REGULATING THE OXYGEN CONTENT IN THE CHANGING ROOM ARE A COMPLETELY NEW QUALITY STANDARD.

Dolnośląskie Centrum Sportu Polana Jakuszycka otwarte zostało z wielką pompą 7 września. W gali udział wzięli Mateusz Morawiecki, Prezes Rady Ministrów, oraz Adam Małysz, Prezes Polskiego Związku Narciarskiego, który podkreślił, że nowo powstały obiekt może budzić zazdrość całego świata.

– Otwieramy tutaj jeden z najnowocześniejszych ośrodków w całej Polsce, jak i w Europie. Cieszę się, że będziemy mogli rozwijać nasze talenty, a przyszłe pokolenia sportowców będą mogły osiągać sukcesy – powiedział premier Mateusz Morawiecki, wskazując, że przedsięwzięcie to dobry przykład inwestycji, która łączy w sobie kilka dziedzin życia – sport, turystykę i zdrowie.

– Budowa Dolnośląskiego Centrum Sportu na Polanie Jakuszyckiej to największa w historii Dolnego Śląska infrastrukturalna inwestycja sportowa. Dotrzymaliśmy słowa danego mieszkańcom regionu i oddajemy im do dyspozycji wyjątkowe miejsce, gdzie będą mogli uprawiać sport przez cały rok, korzystając

The Lower Silesian Sports Center in Polana Jakuszycka was opened with great pomp and ceremony on September 7. The gala was attended by Mateusz Morawiecki, the Prime Minister, and Adam Małysz, the President of the Polish Ski Association, who emphasized that the newly created facility may arouse the envy of the whole world.

– We are opening here one of the most modern centres in Poland and in Europe. I am very pleased that we will be able to develop our talented people and that future generations of athletes will be successful – said Prime Minister Mateusz Morawiecki, pointing out that the project is a good example of an investment that combines several areas of life – sport, tourism and health.

– The construction of the Lower Silesian Sports Center in Polana Jakuszycka is the largest infrastructure sports investment in the history of Lower Silesia. We kept our word to the inhabitants of the region and we can now provide them with an exceptional place where they will be able to participate in sports all year round, using the most modern spaces and equipment. This facility is available to

hifi

PANORAMA

27

1-2 _ Dolnośląskie Centrum Sportu / The Lower Silesian Sports Center

z najnowocześniejszych przestrzeni i sprzętu. To obiekt dostępny zarówno dla zawodowych sportowców, jak również dla amatorów. W DCS organizowane będą także sportowe wydarzenia rangi międzynarodowej, które wpłyną na jeszcze lepszą rozpoznawalność Dolnego Śląska oraz rozwój sportu i turystyki w naszym regionie – powiedział Cezary Przybylski, Marszałek Województwa Dolnośląskiego.

– Chcemy pomóc wychować kolejnych dolnośląskich olimpijczyków, na których medale w biało-czerwonych barwach tak czekamy. Przygotowaliśmy dla nich nowoczesne centrum treningowe z odnową biologiczną, siłownię, pełnowymiarową halę i bieżnię lekkoatletyczne. Ważne jest jednak także to, że obiekt ma dać komfort także tym, którzy przyjadą tu rekreacyjnie, by cieszyć się możliwościami i pięknem Polany Jakuszyckiej – podkreślił Maciej Klóska, Prezes Dolnośląskiego Parku Innowacji i Nauki.

W obiekcie znajdziemy halę sportową, siłownię, basen, szatnie, pomieszczenia do smarowania nart i serwisowania rowerów, strefę gastronomiczną i sale multimedialne do odpraw i analiz technicznych, a także hotel, SPA i ultranowoczesne centrum konferencyjne na 550 osób.

Ale to nie wszystko! W skład Dolnośląskiego Centrum Sportu Polana Jakuszycka wchodzi także boisko ze sztuczną nawierzchnią i bieżnią, pełnowymiarowa strzelnica biathlonowa z dostępem do infrastruktury wymaganej dla sportów zawodowych, asfaltowe trasy rolkowe o długości ok. 2000 metrów i mostek narciarski wyposażony we wbudowane magazyny sprzętu sportowego.

Dolnośląskie Centrum Sportu to również miejsce przyjazne dla dzieci i młodzieży, a także osób z niepełnosprawnościami. Dzięki likwidacji barier architektonicznych i wsparciu personelu mogą tu trenować również paraolimpijczycy.

– To jest obiekt, który kiedyś byłby dla mnie marzeniem, i dziś także nim jest, bo trzymam kciuki za młodych zawodników, którzy będą z niego korzystać. Mam nadzieję, że przeżyją kiedyś takie same emocje, jakie ja przeżyłam na Polanie Jakuszyckiej. To były niezwykle ważne momenty mojej kariery. Tak samo trzymam kciuki za ludzi uprawiających sport amatorsko, bo w końcu będą mieli bazę i zaplecze, by cieszyć się sportem – podkreśliła Justyna Kowalczyk-Tekieli, multimedalistka olimpijska w biegach narciarskich, a dziś dyrektor sportowa Polskiego Związku Biathlonu.

Mieszkańcy Dolnego Śląska i goście regionu zyskują miejsce, do którego można wygodnie dojechać pociągiem, w nim wypożyczyć potrzebny sprzęt, skorzystać z bistro, restauracji i centrum SPA z basenem. Obiekt posiada 200 miejsc noclegowych, co pozwala przyjmować turystów indywidualnych, jak i grupy zorganizowane. Centrum ma wbudowany peron kolejowy, z którego wchodzi się wprost do ośrodka. Odległość między peronem a trasami biegowymi to zaledwie 20 metrów. Połączenia obsługują Koleje Dolnośląskie.

Inwestycja dofinansowana została przez Ministra Sportu i Turystyki ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w ramach Programu Inwestycji o Szczególnym Znaczeniu dla Sportu. ♦



2

professional athletes and amateurs. DCS will also organize sports events of international importance which will contribute to an even better recognition of Lower Silesia and the development of sports and tourism in our region – said Cezary Przybylski, Marshal of the Lower Silesian Voivodeship.

– We want to produce the next Lower Silesian Olympians, from whom we are waiting for medals in the colours, white and red. For them we have prepared a modern training centre with biological regeneration, gyms, a full-size hall and field tracks. However, it is also important that the facility is comfortable for those who come here recreationally to enjoy the possibilities and attraction of Polana Jakuszycka – emphasized Maciej Klóska, president of the Lower Silesian Park of Innovation and Science.

The facility includes a sports hall, gyms, swimming pool, changing rooms, ski waxing and bicycle servicing locations, a food court and multimedia rooms for briefings and technical analyses. There are also a hotel, SPA and an ultra-modern conference centre for 550 people.

But that's not everything! The Lower Silesian Sports Center Polana Jakuszycka also includes a pitch with an artificial surface and a running track, a full-size biathlon shooting range with access to infrastructure required for professional sports, roller asphalt tracks with a length of approx. 2,000 meters and a ski bridge with built-in sports equipment storage.

The Lower Silesian Sports Center is children and youth and people with disabilities friendly. With the removal of certain architectural barriers and with the help of the support staff, Paralympians can also train here.

– This is facility would have been a dream for me and is even today, because I keep my fingers crossed for the young players who will use it. I hope that they will experience the same emotions that I experienced in Polana Jakuszycka. These were extremely important moments in my career. In the same way, I keep my fingers crossed for people practicing amateur sports, because finally they will have a base and facilities to enjoy sporting activities – emphasized Justyna Kowalczyk-Tekieli, Olympic multi-player in cross-country skiing, and today the sports director of the Polish Biathlon Association.

The inhabitants of Lower Silesia and guests of the region have a place that can be conveniently reached by train, where they can rent the necessary equipment on site, frequent a bistro, restaurant, and a SPA center with a swimming pool. The facility has 200 beds to accommodate individual tourists as well as organized groups. The center has a built-in railway platform from which you can enter the center directly. The distance between the platform and the cross-country tracks is only 20 meters. Connections are served by Koleje Dolnośląskie.

The investment was co-financed by the Minister of Sport and Tourism from the Physical Culture Development Fund under the Investment Program of Special Importance for Sports. ♦



1

Perły księżnej Daisy

Princess Daisy's pearls

TEXT — Magdalena Sprenger

CHOĆ WIELE WIEMY O ŻYCIU PANI NA ZAMKU KSIĄŻ, JEJ ŚMIERĆ POZOSTAJE OWIANA Tajemnicą. PODOBNIEM JAK LOSY LEGENDARNEGO 6-METROWEGO SZNURA PERŁ, KTÓRY DO DZIŚ ŚNI SIĘ POSZUKIWACZOM SKARBÓW. JEDNAK NA ŚLĄSKU JEST WIELE INNYCH CENNYCH PAMIĄTEK PO KSIĘŻNEJ – MIEJSC, W KTÓRYCH MIESZKAŁA, ODPoczywała I PODEJMOWAŁA ZNAKOMITYCH GOŚCI Z CAŁEJ EUROPY. ALTHOUGH WE KNOW A GREAT DEAL ABOUT THE LIFE OF THE LADY IN KSIĄŻ CASTLE, HER DEATH REMAINS SHROUDED IN MYSTERY. JUST LIKE THE FATE OF THE LEGENDARY 6-METER STRING OF PEARLS THAT TREASURE HUNTERS DREAM OFF TO THIS DAY. HOWEVER, IN SILESIA THERE ARE MANY OTHER TREASURED MEMENTOES OF THE DUCHESS – PLACES WHERE SHE LIVED, RESTED AND HOSTED DISTINGUISHED GUESTS FROM ALL OVER EUROPE.

Daisy – „Stokrotka” – ten przydomek przylgnał do niej już w dzieciństwie, choć na chrzcie otrzymała imiona Maria Teresa Oliwia. Urodziła się w Anglii, jej rodzicami byli Mary i William Cornwallis-West ze starego, szanowanego rodu, który jednak nie zaliczał się do arystokracji. Daisy wraz z rodzeństwem spędziła dzieciństwo w zamku Ruthin w północnej Walii oraz w Newlands w hrabstwie Hampshire. Rodzina posiadała także dom w Londynie przy Eton Place 49. Jednak, jak wspomina Daisy: „...jak na naszą pozycję i poziom, na jakim żyliśmy, byliśmy biedni”.

MAŁŻEŃSTWO Z ROZSĄDKU

Uroda Daisy – niebieskie oczy i złote włosy – czyniły z niej „prawdziwą angielską piękność”. Przyszłego męża poznała podczas balu maskowego w Domu Holenderskim. Hans Heinrich (Jan Henryk) XV, książę pszczyński, hrabia Hochberg i pan na Książu, był wówczas młodym, 26-letnim urzędnikiem w londyńskiej ambasadzie Królestwa Prus. Ród Hochberg zaliczał się do jednej z trzech najbogatszych rodzin niemieckich. Panna Cornwallis-West nie miała innego wyboru, jak tylko przyjąć oświadczyny.

Daisy – "Daisy" – this nickname was given to her in her childhood, although she was baptized with the names Maria Teresa Oliwia. She was born in England to Mary and William Cornwallis-West from an old, respected family that was not aristocratic. Daisy and her siblings spent her childhood at Ruthin Castle in North Wales and the Newlands in Hampshire. The family also owned a house in London at 49 Eton Place. However, as Daisy recalls, "... for our position and the social level at which we lived, we were poor."

A MARRIAGE OF CONVENIENCE

Daisy's beauty – blue eyes and golden hair – made her "a true English beauty". She met her future husband during a masked ball at the Dutch House. Hans Heinrich (Jan Henryk), the 15th Duke of Psczyna, Count Hochberg and the lord of Książ was then a young, 26-year-old clerk in the London embassy of the Empire of Prussia. The Hochberg family was one of the three richest German families. Miss Cornwallis-West had no choice but to accept his proposal.

DROGOCENNY NASZYJNIK

Ślub odbył się w grudniu 1891 roku w Londynie. Ważną częścią podróży poślubnej był rejs wzdłuż afrykańskich wybrzeży. W Zatoce Adeńskiej doszło do pamiętnego wydarzenia. Świeżo upieczony mąż obiecał żonie długi sznur pereł. Zaraz też nakazał tubylcom połów perłopławów – podobno wysiłek był tak duży, że jeden z nich przyplacił go życiem. W rezultacie Daisy stała się właścicielką 6-metrowego naszyjnika, który budził powszechną zazdrość i w którym podobno została pochowana.

„NIECYWILIZOWANY I NIESZLACHETNY KRAJ”

Życie młodej Angielki wśród sztywnych norm i obyczajów pruskiej arystokracji nie należało do najłatwiejszych. Mimo wielu starań nie przepadała za nową ojczyzną i nigdy nie nauczyła się mówić dobrze po niemiecku. Męczył ją brak swobody. Choć była obdarzona pięknym głosem i lubiła występować publicznie, Hans Heinrich XV uznał tę rozrywkę za niegodną niemieckiej księżnej. Nie wolno jej było także poruszać się samodzielnie wśród mieszkańców majątków należących do Hochbergów. Minęło kilka lat, zanim Daisy zaczęła łamać ten zakaz.

NA DWORACH ŚWIATA

Bogatym źródłem wiedzy z tamtych czasów są znakomicie napisane pamiętniki księżnej. Daisy nieustannie podróżowała, prowadząc bardzo bujne życie towarzyskie. Opisywała ludzi, obyczaje na europejskich dworach, wydarzenia, bale i stroje, jednak przede wszystkim żywo interesowała się sytuacją polityczną w Europie. Wybuch I wojny światowej rozdarł jej serce między Anglię a Niemcy, lecz pozostała pełna współczucia dla wszystkich ofiar tego konfliktu, również dla samego cesarza Wilhelma II, z którym żyła w wielkiej przyjaźni. Jeszcze bliższe stosunki łączyły ją z królem Edwardem VII, ojcem chrzestnym jej dwóch najstarszych synów.

PSZCZYNA, PROMNICE, KSIĄŻ

Małżonkowie dzielili swój czas między Książ i Pszczynę, często bywali także w dworku myśliwskim w Promnicach. Podróżowali samochodem, mieli też prywatny pociąg, który kursował między Pszczyną a Wrocławiem. Kiedy tylko było to możliwe, Daisy odwiedzała Anglię. Księżna polubiła Promnice, mimo iż tutaj, podobnie jak w Pszczynie, rządził jej teść, który nie pochwałiał takich nowoczesności jak łazienki czy urządzenia sanitarne. Dlatego wkrótce główną siedzibą księżnej stał się Książ, chociaż twierdziła: „Książ zawsze kojarzył mi się z samotnością”.



2

Niewyjaśniona tajemnica / Unexplained mystery

Kilka lat temu w archiwum kościoła ewangelicko-augsburskiego w Wałbrzychu znaleziono akt zgonu księżnej. Widnieje na nim data 30 czerwca 1943 roku. Podobno Daisy zmarła dzień wcześniej z powodu zatrzymania krążenia. Dokument potwierdza, że pochowano ją w mauzoleum w Książu. Jednak służący wynieśli trumnę. Gdzie ją ukryli? Tajemnica do dziś budzi wiele emocji, tym bardziej, że podobno Daisy pochowano razem z jej słynnym naszyjnikiem z pereł. Niedawno zmarły wnuk Daisy, Bolko Hochberg, szósty książę von Pless, twierdził, że jej szczątki spoczęły na nieistniejącym dziś cmentarzu ewangelickim w dzielnicy Szczawienko.

A few years ago, the death certificate of the duchess was found in the archives of the Evangelical-Augsburg church in Wałbrzych. It has the date June 30, 1943. Daisy purportedly died the day before of cardiac arrest. The document confirms that she was buried in the mausoleum in Książ. However, servants removed the coffin. Where did they hide her? The mystery still arouses many responses, particularly since Daisy is said to have been buried together with her famous pearl necklace. The recently deceased grandson of Daisy, Bolko Hochberg, the sixth prince of von Pless, claimed that her remains were buried in the Evangelical cemetery in the Szczawienko district, which does not exist today.

PRECIOUS NECKLACE

The wedding took place in December 1891 in London. An important part of the honeymoon was the cruise along the African coast. In the Gulf of Aden the newly-married groom promised his wife a long string of pearls. He immediately ordered the natives to look for these pearl oysters – the effort was so great that one of divers drowned – Nevertheless, Daisy became the owner of a 6-meter long necklace, which aroused widespread envy and with which she was said to be buried.

"UNCIVILIZED AND PRIMITIVE COUNTRY"

The life of a young Englishwoman was not easy amidst the rigid standards and customs of the Prussian aristocracy. Despite many efforts, she did not like her new homeland and never learned to speak German well. She was tormented by the lack of freedom. Although she was gifted with a beautiful voice and liked to perform in public, Hans Heinrich XV considered this entertainment unworthy of a German princess. She was also forbidden to move independently among the inhabitants of the estates belonging to the Hochbergs. Several years passed before Daisy began to question and break from these prohibitions.

AT THE COURTS OF THE WORLD

A rich source of information from those times are the duchess's well-written diaries. Daisy travelled constantly, leading a very full social life. She described people, customs at European courts, events, balls and costumes, but most of all she was interested in the political situation in Europe. The outbreak of World War I wrenched her heart between England and Germany, but she remained full of compassion for all the victims of this conflict, including Emperor William II himself, with whom she had a great friendship. An even closer relationship was with King Edward VII, godfather of her two eldest sons.



4

TRUDY WOJNY

Reakcją księżnej na wybuch wojny była natychmiastowa chęć niesienia pomocy rannym. Zaczęła więc pracę jako siostra Czerwonego Krzyża w berlińskim szpitalu. Przysporzyła sobie wielkich kłopotów, odwiedzając obóz dla jeńców angielskich w Döberitz – posądzono ją o szpiegostwo na rzecz Anglii. Ostatecznie cesarz nie dał wiary pogłoskom i zezwolił jej na pracę w pociągu sanitarnym w Serbii. Krótkie pobyty w domu wykorzystywała na spotkania z rodziną. Założyła też dwa szpitale, w Wałbrzychu i Szczawnie, a boczne skrzydło Książa przeznaczyła na sanatorium dla rekonwalescentów. Także podczas II wojny światowej, na ile pozwalały jej siły, działała w Czerwonym Krzyżu, odwiedziła również obóz Gross-Rosen i zdołała uzyskać zgodę komendanta na przysyłanie więźniom skromnych paczek żywnościowych.

SKOMPLIKOWANE RELACJE

Daisy była matką trzech synów, Hansa Heinricha XVII (Hensela), Aleksandra (Lexela) i Bolka. Wojenne lata oddaliły ją od męża, z którym żyła w separacji. Ostatecznie ich małżeństwo zakończyło się w 1923 roku, po 31 latach. Ku zgorszeniu arystokracji pruskiej Hans Heinrich XV poślubił wówczas pół-Niemkę, pół-Hiszpankę, hrabinę Klotyldę de Silva y Gonzáles. Nowa wybranka księcia znana była ze skłonności do romansów. Zakochał się w niej także najmłodszy syn Daisy, Bolko. Z tego związku Klotylda urodziła dwójkę dzieci (Jadwigę Marię Daisy i Bolka Konstantego). Kiedy skandalu nie można było dłużej ukrywać, Hans Heinrich XV rozwiódł się, zmuszając syna do ożenku z hrabiną oraz uznania także jego dzieci (Beatrycze i Konrada)!

WSZYSTKO SIĘ KOŃCZY

Najmłodszy syn Daisy umarł w 1936 roku. Dwa lata później odszedł Hans Heinrich XV, zostawiając zadłużone dobra średniemu synowi, Aleksandrowi, co zrodziło konflikt między braćmi – starszy zażądał obalenia testamentu. Tymczasem w 1935 roku Daisy powróciła do Książa. Jednak czasy bogactwa Hochbergów minęły – władze III Rzeszy stopniowo przejęły majątek i sam zamek. Księżna zamieszkała w willi zarządcy przy ul. Friedlanterstrasse 43 (dziś Moniuszki 43) w Wałbrzychu. Tam żyła samotnie do końca swoich dni. ♦

- 1 _ Zamek Książ / Książ Castle
- 2 _ Maria Teresa Oliwia / Mary-Theresa Olivia Cornwallis-West
- 3 _ Pałac w Pszczynie / Palace in Pszczyna

PSZCZYNA, PROMNICE, KSIĄŻ

The spouses divided their time between Książ and Pszczyna, and often visited the hunting lodge in Promnice. They travelled by car, they also had a private train that ran between Pszczyna and Wrocław. Whenever possible, Daisy visited England. The Duchess liked Promnice, even though her father-in-law ruled there, as in Pszczyna, and did not approve of such modernisation as bathrooms or sanitary facilities. That is why Książ soon became the principal location for the duchess, although she claimed: "I always associated Książ with loneliness."

THE HARDSHIPS OF WAR

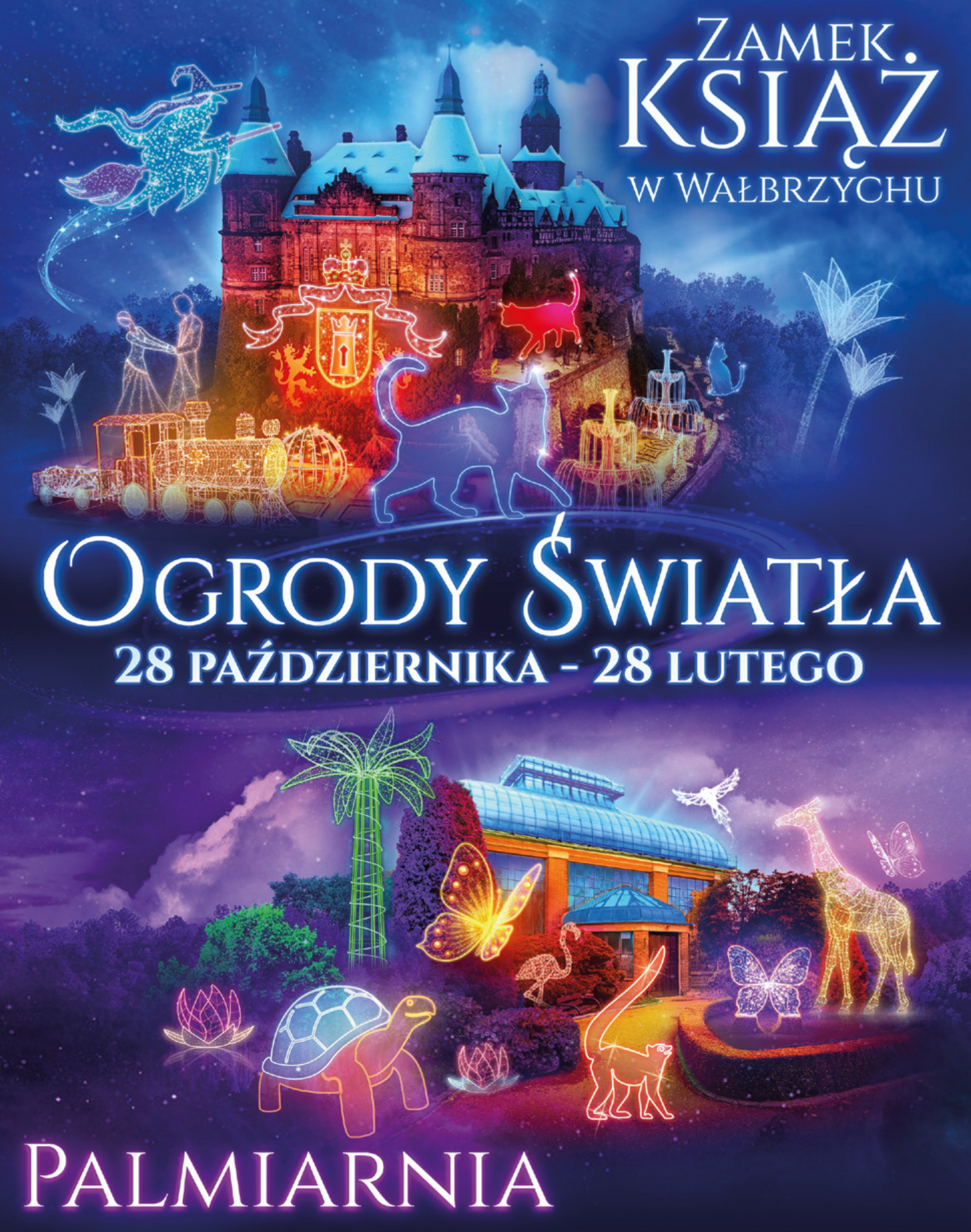
The duchess's reaction to the outbreak of the war was her immediate willingness to help the wounded. She began working as a Red Cross nurse in a Berlin hospital. She created a lot of trouble for herself by visiting the camp for English prisoners of war in Döberitz – she was accused of espionage for England. The Emperor did not believe the rumours, however, and allowed her to work in an ambulance train in Serbia. She used the short stays at home to meet her family. She also established two hospitals in Wałbrzych and Szczawnio, and the side wing of Książ was allocated as a sanatorium for convalescent men. During the Second World War, when her strength allowed, she was active in the Red Cross, she also visited the Gross Rosen camp and managed to obtain the commandant's consent to send the prisoners modest food parcels.

COMPLICATED RELATIONSHIPS

Daisy was the mother of three sons, Hans Heinrich XVII (Hensel), Alexander (Lexel) and Bolek. The war years separated her from her husband, and their marriage ended after 31 years in 1923. To the scandalised Prussian aristocracy, Hans Heinrich XV then married a half-German, half-Spanish, Countess Klotylda de Silva y Gonzáles. The new bride of the prince was known to be prone to romance. Daisy's youngest son, Bolko, also fell in love with her. From this relationship, Klotylda gave birth to two children (Jadwiga Maria Daisy and Bolek Konstanty). When the scandal could no longer be concealed, Hans Heinrich XV divorced, forcing his son to marry the countess and also recognize his children (Beatrice and Konrad)!

EVERYTHING ENDED

Daisy's youngest son died in 1936. Two years later, Hans Heinrich XV passed away, leaving his debt to his middle son, Aleksander, which incited a conflict between the brothers – the elder demanded that this will be overturned. Meanwhile, in 1935, Daisy returned to Książ. However, the times of the Hochbergs' wealth were over – the authorities of the Third Reich gradually took over the properties and the castle. The duchess was moved to the administrator's villa at ul. Friedlanterstrasse 43 (today Moniuszki 43) in Wałbrzych. There she lived alone until the end of her days. ♦



JESIEŃ I ZIMA W GALERIACH BWA WROCŁAW

BWA WROCŁAW, CZYLI BIURO WYSTAW ARTYSTYCZNYCH WE WROCŁAWIU, TO CZTERY POŁĄCZONE PROGRAMEM I IDEĄ GALERIE SZTUKI WSPÓŁCZESNEJ, KTÓRE W TYM ROKU OBCHODZĄ 70-LECIE ISTNIENIA. W SEZONIE JESIENNO-ZIMOWYM BWA WROCŁAW ZAPROSI WIDZÓW NA NOWE WYSTAWY I WYDARZENIA, PREZENTUJĄCE SZTUKĘ I DIZAJN W ICH NOWYCH, CZASEM ZASKAKUJĄCYCH PRZEJAWACH.

BWA WROCŁAW, OR THE ART EXHIBITION OFFICE IN WROCŁAW, CONSISTS OF FOUR GALLERIES OF CONTEMPORARY ART CONNECTED BY A PROGRAM AND AN IDEA, WHICH THIS YEAR ARE CELEBRATING THEIR 70TH ANNIVERSARY. IN THE AUTUMN AND WINTER SEASON, BWA WROCŁAW WILL INVITE VIEWERS TO NEW EXHIBITIONS AND EVENTS PRESENTING ART AND DESIGN IN THEIR ORIGINAL, SOMETIMES SURPRISING DISPLAYS.

Program BWA Wrocław często łączy współczesną praktykę wizualną oraz nowe idee społeczne, polityczne i duchowe. Galerie zlokalizowane są w ścisłym centrum miasta: BWA Wrocław Główny na piętrze Dworca Głównego, galeria Dizajn na prowadzącej do Rynku ulicy Świdnickiej, Studio w neonowym podwórku Ruska 46 a oraz SIC! na – nazywanej „salonem Wrocławia” – Kościuszkowskiej Dzielnicy Mieszkaniowej.

W SALI GALERII BWA WROCŁAW GŁÓWNY od 23 września będzie dostępna wystawa do eksperymentowania – „EkoEksperymentarium” dla dzieci i dorosłych. Sala wystawiennicza zamieni się w mieszkanie z kartonu, a uczestnicy i uczestniczki poznają łatwe triki na to, jak być eko i ograniczyć zużycie zasobów. Wystawa potrwa do 6 listopada.

Również w galerii BWA Wrocław Główny, ale w jej dwóch rozległych skrzydłach, od 21 października czeka na widzów „Autonomous Zones” – wystawa prezentująca nowatorskie podejście do szkła współczesnego. Publiczność pozna historię Pilchuck Glass School, amerykańskiego centrum edukacji o szkle, i zobaczy prace artystów i artystek ze Stanów Zjednoczonych, Polski, Japonii, Norwegii, Danii, Szwecji, Korei Południowej, Anglii oraz Szkocji. Sztuka na wystawie „Autonomous Zones” odnosi się do stref autonomicznych, a także tematów kontrkulturowych i społecznych.

OD PAŹDZIERNIKA W GALERII DIZAJN, usytuowanej w samym sercu Wrocławia, można zwiedzić zbiorową wystawę „matka ziemia”, która za punkt wyjścia bierze doświadczenie i praktykę matek – troskę o dzieci. Wśród zaproszonych artystek i artystów znajdują się m.in. Joanna Rajkowska, autorka warszawskiej palmy na rondzie de Gaulle’a, oraz Karina Marusińska, która do jednej z prac prosi widzów o piasek z butów ich dzieci. Piasek można przekazać galerii do końca listopada.

TEXT — *Żaneta Wańczyk, BWA Wrocław*

Foto/ Photo: Filip Wańtuch



1

- 1 — *Anna Wańtuch, performance Mother Suckers* / *Anna Wańtuch, performance Mother Suckers*
- 2 — *Autonomous Zones* / *Autonomous Zones*
- 3 — *Gold Standard – wystawa Matthew Szösza* / *Gold Standard exhibition Matthew Szösza*
- 4 — *Republika Słońca* / *Republic of the Sun*

The BWA Wrocław program often the meeting place of contemporary visual practice and new social, political and spiritual ideas. The galleries are located in the very center of the city: BWA Wrocław Główny (BWA Wrocław Main Station) on the first floor of the Main Railway Station, the Dizajn Gallery on Świdnicka Street leading to the Market Square, Studio in the neon backyard of Ruska 46a and SIC!, in the Kościusko Housing District, known as the "salon of Wrocław".

IN THE HALL OF THE BWA WROCŁAW GŁÓWNY gallery from 23 September an exhibition – EkoEksperymentarium – will open in which children and adults can experiment. The exhibition room will turn into a cardboard apartment and participants will learn easy tricks on how to be eco and reduce resource consumption. The exhibition will last until November 6.



Foto/ Photo: archiwum własne

WROCŁAW

W STUDIO do 7 października trwa Republika Słońca – Scena Artystyczna Międzynarodowego Festiwalu Filmowego Nowe Horyzonty. Wystawa opowiada o słońcu północy i jest przedłużeniem filmowych doświadczeń. Następnie, do końca roku, galeria wraca do swojej studyjnej formuły – przestrzeni rezydencji artystycznych. Pierwszy Pobyt studyjny gościć będzie osobą, która jednocześnie jest artystą/tką i rodzicem. Galeria w ramach rezydencji udostępnia mieszkanie, opiekę merytoryczną i finansową.

GALERIA SIC! do końca listopada zaprasza na wystawę „Gold Standard” Matthew Szösza – amerykańskiego artysty i pedagoga znanego z innowacyjnego wykorzystania szkła. Pod sufitem galerii podwieszony został olbrzymi, złoty meteoryt, nawiązujący do planetydy 16 Psyche, która podobno zawiera w sobie odpowiednik 10 000 miliardów dolarów w złocie i innych metalach szlachetnych. Do SIC!, jak i innych galerii BWA we Wrocławiu można wejść z pupilem, a w środku można napić się czegoś ciepłego. ♦

Foto/ Photo: Traver Gallery



4



AT SIC! GALLERY until the end of November an invitation to the Gold Standard exhibition by Matthew Szösza – an American artist and educator known for his innovative use of glass. A huge golden meteorite, reminiscent of the asteroid 16 Psyche, which is said to contain the equivalent of 10,000 trillion dollars in gold and other precious metals, is suspended from the ceiling of the gallery. Pupils are welcome in the SIC and other BWA galleries in Wrocław, and inside warm drinks are served. ♦

ZAPRASZAMY DO BWA

KALENDARIUM / CALENDAR

WRZESIEŃ – STYCZEŃ
SEPTEMBER – JANUARY

• 23.09.2022 – 06.11.2022

EkoEksperymentarium

wystawa o ekologii dla dzieci i dorosłych
EkoEksperymentarium

an exhibition with a theme - ecology for children and adults

• 21.10.2022 – 29.01.2023

Autonomous Zones

międzynarodowa wystawa szkła współczesnego
Autonomous Zones

international exhibition of contemporary glass

galeria BWA Wrocław Główny / BWA Wrocław Główny gallery
ul. Ruska 46 a

• 01.10.2022 – 27.11.2022

matka ziemia – wystawa zbiorowa

Mother Earth – collective exhibition

galeria Dizajn BWA Wrocław / Dizajn BWA Wrocław gallery
ul. Świdnicka 2-4

• 19.10.2022 – 03.12.2022

Pobyt studyjny – Rezydencja artystyczna

w ramach programu towarzyszącego wystawie matka ziemia

Study residence – Artist-in-residence as part of the

accompanying program of the Mother Earth exhibition

galeria Studio BWA Wrocław / Studio BWA Wrocław gallery
ul. Ruska 46 a

• 16.09.2022 – 26.11.2022

Gold Standard – wystawa Matthew Szösza

Gold Standard – exhibition by Matthew Szösza

galeria SIC! BWA Wrocław / SIC! gallery BWA Wrocław gallery
pl. Kościuszki 9/10

WROCŁAW! Welcome to BWA Wrocław!



1

Sercowe rozterki królowny Marianny

Princess Marianna – Dilemmas of the Heart

TEXT — Magdalena Sprenger

„NIE PRZYSZŁAM NA ŚWIAT, BY ŻYĆ DZIĘKI LUDZIOM, ALE BY LUDZIE ŻYLI DZIĘKI MNIE” – MAWIAŁA MARIANNA ORAŃSKA, KOBIETA FASCYNUJĄCA: INTELIGENTNA, WRAŻLIWA NA LUDZKIE CIERPIENIE, ŻYJĄCA NA PRZEKÓR SWOIM CZASOM. JEJ ŻYCIE UŁOŻYŁO SIĘ W JEDNĄ Z NAJPIĘKNIEJSZYCH OPowieści o MIŁOści. "I DID NOT COME INTO THE WORLD TO LIVE THANKS TO PEOPLE, BUT TO MAKE PEOPLE LIVE THANKS TO ME" – SAID MARIANNA OF ORANGE, A FASCINATING WOMAN: INTELLIGENT, SENSITIVE TO HUMAN SUFFERING, LIVING HER WAY IN SPITE OF THE TIMES. HER LIFE WAS ONE OF THE MOST BEAUTIFUL LOVE STORIES.

Losy królowny Marianny na zawsze wiązały się z terenami Dolnego Śląska. Ukochała tę krainę, stając się wielką dobrodziejką dla żyjących tu ludzi. Najwspanialszą pamiątką, jaką po sobie zostawiła, jest wzorowana na szkockich i angielskich zamkach romantyczna rezydencja w Kamieniu Żąbkowickim. Niestety wspaniały pałac, podobnie jak sama Marianna, padł ofiarą burzliwych dziejów.

ZWIĄZEK DWÓCH RODÓW

Niderlandzka królowna, której pełne imię i nazwisko brzmi Wilhelmina Fryderyka Luiza Charlotta Marianna von Nassau–Oranien, pochodziła z wysokiego rodu. Jej dziadek Wilhelm V był namiestnikiem Niderlandów, zanim wojska napoleońskie zmusiły go do opuszczenia kraju. Jego syn z żoną (Wilhelminą Fryderyką Luizą, córką króla pruskiego Fryderyka Wilhelma II) również musieli porzucić ojczyznę i dobra rodowe Nassau. Osiedlili się w Berlinie, gdzie 9 maja 1810 roku przyszła na świat Marianna. Już w pierwszych latach życia poznała swego kuzyna i przyszłego męża, Albrechta Hohenzollerna.

The life and fate of Princess Marianna has always been connected with the lands of Lower Silesia. She loved this land, becoming a godsend and benefactor for the people living here. The greatest reminder she left behind was a romantic residence in Kamieniec Żąbkowicki, modelled on Scottish and English castles. Unfortunately, the magnificent palace, like Marianna herself, fell victim to the turmoil's of history.

A UNION OF TWO FAMILIES

The Dutch princess, whose full name is Wilhelmina of Friedrich Louise Charlotte Marianna von Nassau–Oranien, came from a noble family. Her grandfather William V was viceroy of the Netherlands before Napoleonic troops forced him to leave the country. His son and wife (Wilhelmina Fryderyka Luiza, daughter of the Prussian king Frederick William II) also had to abandon their homeland and the Nassau family estates. They settled in Berlin, where Marianna was born on May 9, 1810. In the first years of her life she met her cousin and future husband, Albrecht Hohenzollern.



2

ZAKUP ZIEM ŚLĄSKICH

Pozbawieni majątku rodzice Marianny postanowili kupić nowe ziemie w Prusach. Zainterесowali się m.in. dobrami pocysterskimi na Śląsku. W 1812 roku Fryderyka Luiza była właścicielką ok. 3000 ha gruntów w okolicy Henrykowa i Kamieńca Żąbkowickiego. Jej włości sięgały Gór Bardzkich. Rok później klęska Napoleona w bitwie pod Lipskiem umożliwiła rodzinie powrót do Niderlandów. Wilhelm VI objął władzę, a dwa lata później koronował się jako Wilhelm I.

PRZEPROWADZKA

W 1830 roku Marianna wyszła za mąż za Albrechta. Na berlińskim dworze, na którym zamieszkali, panowała sztywna pruska etykieta, przez co nie czuła się swobodnie. Dlatego gdy siedem lat później odziedziczyła po matce majątek na Śląsku, opuściła z mężem Berlin. Niestety małżeństwo od początku nie było udane. Mąż Marianny był niewierny, niezbyt obyty towarzysko i zdecydowanie mniej inteligentny od swojej żony. Z tego związku królowna miała piątkę dzieci, z czego dwoje zmarło krótko po urodzeniu.

RZĄDZIĆ Z MIŁOŚCIĄ

Marianna pokochała swój śląski majątek. Dokupywała ziemie w Górach Białskich, Masywie Śnieżnika i Górach Bystrzyckich. W sumie w jej posiadaniu znalazły się 2 miasta, 35 wsi i 16 tys. ha gruntów. Zarządzała nimi sprawnie, a ludność ją uwielbiała. Nic dziwnego, królowna dbała o rozwój osadnictwa, budując sieć dróg oraz udostępniając bezpłatnie działki i materiały budowlane tym, którzy chcieli osiedlić się w jej włościach. Fundowała szkoły, szpitale i przytulki. W Kamieńcu utworzyła szkołę haftu dla dziewcząt oraz tzw. Kasę Wdowią. Dbała również o gospodarkę leśną – pozyskiwała drewno do celów budowlanych i przemysłowych, a jednocześnie pilnowała nowych nasadzeń. W Stroniu uruchomiła działającą do dziś hutę szkła kryształowego Oranienhütte (po wojnie zmieniono jej nazwę na „Violetta”), kazała zbudować schronisko na Śnieżniku, poleciła też wydobywać marmur Mariannenbruch (dzisiaj „Biała Marianna”) na Krzyżniku.



3

THE PURCHASE OF SILESIA LANDS

Marianna's parents decided to buy new lands in Prussia. They also became interested in, for example, post-Cistercian properties in Silesia. In 1812, Fryderyka Luiza owned about 3000 ha of land in the vicinity of Henryków and Kamieniec Żąbkowicki. The estate reached the Bardzkie Mountains. A year later, after Napoleon's defeat at the Battle of Leipzig the family returned to the Netherlands. William VI accepted the provisional government's offer to become sovereign prince of the Dutch Republic, and in 1815 he became King William I of the United Netherlands.

TIME TO MOVE

In 1830, Marianna married Albrecht. The Berlin court where they lived was dominated by a rigid Prussian etiquette, which made their life difficult. Therefore, when seven years later she inherited her mother's estate in Silesia, she left Berlin with her husband. Unfortunately, the marriage was not a success from the beginning. Marianna's husband was unfaithful, not very socially savvy and definitely less intelligent than his wife. From their union, the princess had five children, two of whom died shortly after birth.

TO RULE WITH LOVE

Marianna fell in love with her Silesian estate which were lands in the Bialskie Mountains, Śnieżnik Massif and Bystrzyckie Mountains. In total, she owned 2 cities, 35 villages and 16,000 hectares of land. She managed them efficiently, and the population adored her. No wonder, the princess was interested in the development of settlements, building a network of roads, with free of charge plots and building materials available to those who wanted to settle in her estates. She funded schools, hospitals and shelters. In Kamieniec, she established an embroidery school for girls and the so-called Widow's Fund. She was equally concerned with forest management – she harvested the wood for construction and industrial purposes, and at the same time initiated new planting. In Stron, she launched the Oranienhütte crystal glassworks still open today (after the war its name was changed to "Violetta"), she built a shelter on Śnieżnik, and ordered the mining of Mariannenbruch marble (today "White Marianna") on Krzyżnik.

→ WARTO WIEDZIEĆ

W nazwach miejscowych Dolnego Śląska często pojawia się imię królowny. Są tu m.in. kamieniołom „Biała Marianna” koło Stronia Śląskiego, Mariańskie Skąły na Żmijowcu czy Droga Marianny prowadząca na przełęcz Płuszczynę.



Szlak Królowny Marianny Orańskiej / Follow the Trail of Princess Marianna of Orange

Jak ogromny był teren, którym zarządzała Marianna, możemy zrozumieć, poruszając się otwartym w 2007 roku 200-kilometrowym transgranicznym szlakiem turystycznym. Trasa prowadzi przez urokliwe tereny Sudetów Wschodnich – rozpoczyna się na Przedgórzu Sudeckim, biegnie w górę stoków i w dół ku dolinom, pokonując przełęcz Jaworową, Łądecką, Płoszczynę i Puchaczówkę. Po drodze znajdziemy wiele zabytków i miejsc upamiętniających życie i działalność Marianny Orańskiej na tych terenach.

The area managed by Marianna was vast and we can visit it along the 200-kilometer cross-border tourist trail opened in 2007. The route leads through charming areas of the Eastern Sudetes – it starts in the Sudeten Foothills, runs up slopes and down to the valleys and through the Jaworowa, Łądecka, Płoszczyna and Puchaczówka passes. Along the way, you will find many monuments and places commemorating the life and activities in these parts of the country of Marianna of Orange.

PERŁA ŻĄBKOWICKA

Rozwód wstrzymał rozpoczętą niemal dziesięć lat wcześniej budowę imponującej rezydencji w Kamieńcu Żąbkowickim. Prace wznowiono dopiero w 1853 roku, gdy pałac trafił w ręce syna Marianny, księcia Albrechta. Oficjalne zakończenie budowy wyznacza data 8 maja 1872 roku, kiedy to na wzgórzu za grota odsłonięto posąg bogini zwycięstwa Nike. Całkowity koszt przedsięwzięcia wyniósł równowartość trzech ton złota! Zgromadzono tu wiele cennych zabytków i dzieł sztuki, czyniąc z pałacu jedną z najwspanialszych neogotyckich rezydencji w Europie. Jednak czasy świetności są dzisiaj zaledwie wspomnieniem – w 1945 roku do rezydencji dotarły oddziały Armii Czerwonej. Żołnierze roztrząskali rzeźby i marmury, wybili szyby, wyłamali okna i drzwi, zerwali podłogi, rozbili piece i ściany. Rok później wielki pożar zamienił pałac w ruinę. Zostały tylko gruzy, zniszczone meble i książki, potłuczona porcelana, podziurawione obrazy. Część cennego wyposażenia wyjechała w głąb Rosji, resztę rozgrabiła miejscowa ludność, polska i niemiecka. Dopiero w latach 90. przystąpiono do odbudowy i renowacji pałacu, która trwa do dziś. Od 2013 roku obiekt jest dostępny do zwiedzania.

W SIDŁACH UCZUĆ

W trakcie małżeństwa Albrecht miał wiele miłosnych przygód, jednak czarę goryczy przełał jego romans z Rozalią von Strauch, córką pruskiego ministra wojny. Została podjęta decyzja o rozwodzie, który faktycznie nastąpił cztery lata później, w roku 1848, w atmosferze wielkiego skandalu na obu dworach, haskim i berlińskim. Okazało się bowiem, że królowna, żyjąca od dekady w separacji z mężem, jest w ciąży. Ojcem jej dziecka był Holender Johannes van Rossum, lokaj i koniuszy księcia Albrechta. Tego żadna z rodzin nie zamierzała jej wybaczyć.



4

ŻĄBKOWICE PEARL

The divorce stopped the construction of an impressive residence in Kamieniec Żąbkowicki, which had begun almost ten years earlier. Work resumed only in 1853, when the palace became the property of Marianna's son, Prince Albrecht. May 8 1872 marks the official completion of the construction when a statue of the goddess of victory Nike, was unveiled on a hill behind the grotto. The total cost of the project was the equivalent of three tons of gold! Many valuable monuments and works of art were collected here, making the palace one of the most magnificent neo-Gothic residences in Europe. However, these glory days are today only a memory – in 1945 the Red Army arrived. The soldiers smashed the sculptures and marble pieces, broke the windows and doors, pulled up the floors, destroyed the stoves and walls. A year later, after a great fire the palace was a ruin. Only rubble, parts of furniture and books, broken porcelain, torn paintings remained. Some of the valuable treasure was stolen by the Russians and sent deep into Russia, the rest was pillaged by the local population, Polish and German. In the 1990s the reconstruction and renovation of the palace began, and continues to this day. From 2013, the building has been open to the public.

→ WORTH KNOWING

The princess's name often appears in the local names of Lower Silesia. There is, among others the "Biała Marianna" quarry near Stronie Śląskie, Marianskie Skąły in Żmijowiec, or Marianna's Route leading to the Płoszczyna Pass..

TRAPPED BY FEELINGS

During his marriage, Albrecht had many romantic adventures, but his affair with Rosalie von Strauch, the daughter of the Prussian Minister of War, was too much. A decision was made to divorce, which took place four years later, in 1848, in an atmosphere of a great scandal at both the Hague and Berlin courts. It turned out that the princess, who had been separated from her husband for a decade, was pregnant. The father of her child was the Dutchman Johannes van Rossum, the butler and equerry of Prince Albrecht. None of the families were ever to forgive her.



Królewski wypoczynek w Borach Dolnośląskich

ROYAL LEISURE IN LOWER SILESIA FOREST



Idealne miejsce zarówno na wypoczynek jak i wydarzenia firmowe takie jak: konferencje, szkolenia, sympozja, wyjazdy integracyjne, a także uroczyste gale i bankiety.

An ideal place for both leisure and corporate events such as: conferences, symposia, training courses, integration trips as well as ceremonial galas and banquets.

128 KOMFORTOWYCH POKOI

Zamek Kliczków & Folwark Książęcy

128 COMFORTABLE ROOMS - Kliczkow Castle & Duke's Manor

RESTAURACJA BOLETUS

Menu inspirowane historyczną kuchnią dworską w oparciu o sezonowe i regionalne produkty

BOLETUS RESTAURANT - Menu inspired by historic court cuisine based on seasonal and regional products

12 SAL KONFERENCYJNYCH

Ponad 1000 m² powierzchni konferencyjno-wystawienniczej

12 CONFERENCE ROOMS - Over 1000 m² of conference and exhibition space

ZAMKOWA STREFA REKREACJI

Basen, Thalgo SPA, Strefa Wellness, Kort Tenisowy, Wypożyczalnia Rowerów, Centrum Jeździeckie i Zagroda Książęca

CASTLE RECREATION AREA - Swimming pool, Thalgo SPA, Wellness, Tennis court, Bicycle rental, Equestrian center and Farm



Kliczków 8 | 59-724 Osiecznica



rezerwacja@kliczkow.com.pl



+48 75 734 0 700

WWW.KLICZKOW.COM.PL



5

GORZKIE KONSEKWENCJE

W wyniku skandalu stosunki prusko-holenderskie zostały zerwane. Orzeczono rozwód z winy Marianny. Król pruski nakazał byłym małżonkom opuścić Berlin. Albrecht udał się do Saksonii, gdzie poślubił Rozalię. Natomiast Marianna wyruszyła w podróż do Włoch i Ziemi Świętej. We Włoszech urodziła syna, Johannes Willem. Na powrót do Prus nie mogła już liczyć – nie wolno jej było przebywać tu dłużej niż 24 godziny, a każdą wizytę musiała zgłaszać policji. Zakazano jej także kontaktów z dziećmi – nie mogła wziąć udziału w konfirmacji jednej córki, pogrzebie drugiej ani ślubie syna.

ŻYCIE TOCZY SIĘ DALEJ

Jak już wspomniano, Marianna przekazała pałac w Kamieńcu swojemu synowi Albrechtowi. Jednak aby nadal móc doglądać budowy i swoich śląskich włości, kupiła w 1854 roku majątek Weißwasser (dziś Bilá Voda) na Śląsku austriackim, oddalony zaledwie kilkanaście kilometrów od Kamieńca. Spędzała tu letnie miesiące, urządzając polowania i przejażdżki. Z grzbietu Gór Złotych mogła oglądać swoje dobra po drugiej stronie granicy. Wkrótce poszerzyła je o kolejne pruskie nabytki (w Kamienicy, Błotnicy i Złotym Stoku).

DOM W ERBACHU

Z czasem okazało się, że romans Marianny i van Rossuma nie był przelotną miłością ani kaprysem. Królowa awansowała ukochanego na swego osobistego sekretarza i postanowiła razem z nim wychowywać syna. Przeniosła się do niemieckiego księstwa Nassau, skąd wywodził się jej ród. Nie należało ono ani do Prus, ani do Niderlandów – władał tu Wielki Książę Luksemburga. W 1855 roku kupiła pałac Reinhartshausen w Erbachu nad Renem, w pobliżu Wiesbaden. Johannes Willem otrzymał od księcia von Nassau szlachectwo oraz tytuł von Reinhartshausen, dzięki czemu Marianna mogła zapisać synowi ten majątek. Niestety szczęście rodziny nie trwało długo. Johannes Willem zachorował na szkarlatynę i zmarł w Boże Narodzenie 1861 roku w wieku 12 lat. Pochowano go w krypcie kościoła ewangelickiego w Erbachu. Van Rossumowi odmówiono tego zaszczytu – spoczął na przykościelnym cmentarzu w 1873 roku. Marianna kazała postawić nad grobem ukochanego ogromną marmurową figurę Chrystusa unoszącego dłoń. Dalej prowadziła intensywną działalność charytatywną aż do swojej śmierci w maju 1883 roku. Zgodnie z jej wolą pochowano ją na cmentarzu w Erbachu razem z van Rossumem. Rozległe majątki przeszły na własność jej dzieci. ♦

BITTER CONSEQUENCES

As a result of the scandal, Ruthenian-Dutch relations broke down. A divorce was pronounced, judging Marianna to be at fault. The Prussian king ordered the former spouses to leave Berlin. Albrecht went to Saxony, where he married Rosalie. Marianna set off on a journey to Italy and the Holy Land. In Italy, she gave birth to a son, Johannes Willem. She could no longer count on returning to Prussia – she was not allowed to stay there for more than 24 hours, and she had to report her every visit to the police. She was also forbidden to have contact with her children – she could not take part in the confirmation of one daughter, the funeral of another and the wedding of her son.

LIFE GOES ON

As already mentioned, Marianna handed over the Kamieniec palace to her son Albrecht. However, in order to still be able to oversee the construction and her Silesian estates, in 1854 she bought the Weißwasser estate (today Bilá Voda) in Austrian Silesia, only a few kilometers from Kamieniec. She spent the summer months there, arranging hunts and rides. From the ridge of the Golden Mountains, she could see her property on the other side of the border. Eventually she expanded her property with further Prussian acquisitions (in Kamienica, Błotnica and Złoty Stok).

A HOUSE IN ERBACH

With time, Marianna and van Rossum's romance was seen as not a fleeting love affair or some whim on their part. The princess promoted her beloved van Rossum to be her personal secretary and decided to raise her son with him. She moved to the German principalities of Nassau, where her family originated. It belonged neither to Prussia nor to the Netherlands – it was ruled by the Grand Duke of Luxembourg. In 1855 she bought the Reinhartshausen Palace in Erbach on the Rhine, near Wiesbaden. Johannes Willem received from the Duke of Nassau the nobility and the title of von Reinhartshausen, thanks to which Marianna could bequeath this property to her son. Unfortunately, the happiness of the family did not last long. Johannes Willem fell ill with scarlet fever and died on Christmas Day 1861 at the age of 12. He was buried in the crypt of the Evangelical church in Erbach. Van Rossum was denied this honor – he was laid to rest in the churchyard in 1873. Marianna ordered a huge marble statue of Christ raising his hand over his grave. She continued to carry out a great deal of charity work until her death in May 1883. According to her will, she was buried in the cemetery in Erbach, beside van Rossum. The property passed to her children. ♦



6

1, 3, 4, 5, 6 – Rezydencja w Kamieniu Ząbkowickim
/ Residence in Kamieniec Ząbkowicki
2 – Portret Marianny Orańskiej
/ Marianne of Orange-Nassau – portrait
7 – Park w Kamieniu Ząbkowickim
/ Park in Kamieniec Ząbkowicki
Foto/ Photo: palacmarianny.com.pl

7



reklama

lwtw://

POLEĆ DO TEATRU

tuż przy wrocławskim Rynku, ul. Rzeźnicza 12

WŚRÓD AUTORÓW SZTUK m.in.: Sławomir Mrożek, Stanisław Lem, Tadeusz Różewicz, Kurt Vonnegut, Elena Ferrante.

zaprasza **WROCLAWSKI TEATR WSPÓŁCZESNY** wieloletni partner Portu Lotniczego **wteatr.w.pl**

fot. Natalia Kabanow



1

Zagłębie innowacji

A region of innovation

TEXT — Marcin Kowalczyk

WROCŁAW TO ZAGŁĘBIE INNOWACJI, KTÓRE CZĘSTO OKREŚLA SIĘ MIANEM POLSKIEJ DOLINY KRZEMOWEJ. ULTRANOWOCZESNE TRANSMISJE INTERNETOWE, TECHNOLOGIE KOSMICZNE I REAKTORY JĄDROWE TO TYLKO CZĘŚĆ BOGATEGO KRAJOBRAZU DOLNOŚLĄSKIEGO BIZNESU. WROCŁAW IS A REGION OF INNOVATION, AND IS OFTEN REFERRED TO AS THE POLISH SILICON VALLEY. ULTRAMODERN INTERNET BROADCASTS, OUTER SPACE TECHNOLOGIES AND NUCLEAR REACTORS ARE ONLY PART OF THE RICH BUSINESS LANDSCAPE OF LOWER SILESIA.

KOSMOS W SKY TOWER

Laboratorium kosmiczne rozpocznie działalność w najwyższym wrocławskim biurowcu. Na wiosnę 2023 roku będą tam tworzone i testowane nanosatellity. SatRev, wiodąca polska spółka sektora kosmicznego, zamierza produkować urządzenia na masową skalę. W maju podpisano też umowę o współpracy z Legnicką Specjalną Strefą Ekonomiczną, gdzie powstanie fabryka satelitów komercyjnych. Do 2025 roku spółka chce produkować 700 takich urządzeń rocznie. Na 800 metrach powierzchni w Sky Tower poza laboratorium znajdzie się również komfortowe biuro firmy.

– Przy obecnym tempie rozwoju potrzebujemy miejsca, w którym nasz zespół oraz kolejne dołączające do nas osoby będą mogły w komfortowych warunkach rozwijać projekty dla międzynarodowych klientów oraz rządów – mówi Grzegorz Zwoliński, prezes zarządu SatRev. – Sky Tower to miejsce, gdzie zaczyna się nowa historia SatRevu, czyli spółki o globalnych aspiracjach, które wciela w życie.

OUTER SPACE IN SKY TOWER

The outer space laboratory will start functioning in the tallest office building in Wrocław. In the spring of 2023, nanosatellites will be developed and tested here. SatRev, a leading Polish company in the outer space sector, intends to produce devices on a mass scale. In May, a cooperation agreement was also signed with the Legnica Special Economic Zone, where a factory of commercial satellites will be built. By 2025, the company wants to produce 700 of these devices annually. The Sky Tower apart from the laboratory contains 800 meters of comfortable offices.

– With the current pace of development, we need a place where our team and other people joining us will be able to comfortably develop projects for international clients and governments – says Grzegorz Zwoliński, CEO of SatRev. – Sky Tower is where the new history of SatRev begins, i.e. a company with global aspirations.

➔ **WARTO WIEDZIEĆ**
wskie spółki technologiczne i medialne nie próżnują, sukcesywnie implementując kolejne innowacje nie tylko w regionie, ale i w całym kraju. Sięgają przy tym nie tylko po najnowsze technologie, ale i zieloną energię.

1 _ Widok na biurowiec Sky Tower nocą
 / View of the Sky Tower office building at night

TELEWIZJA DLA UCHODźCÓW

AVIOS Sp. z o.o., ogólnopolski dystrybutor nowoczesnej telewizji cyfrowej w systemie IPTV z Wrocławia, podjął decyzję o utworzeniu specjalnego pakietu programów ukraińskich.

– Od dłuższego czasu udostępniamy dwa takie programy w pakiecie podstawowym, mając na względzie klientów pochodzących zza wschodniej granicy – mówi Andrzej Andruszków, prezes zarządu AVIOS Sp. z o.o. – Jednak po wybuchu wojny, gdy zaczęli napływać uchodźcy, natychmiast podjęliśmy rozmowy z ukraińskimi nadawcami w celu pozyskania dodatkowego contentu. Niestety na przeszkodzie stanęły przepisy i licencje. Wielu nadawców mogło dystrybuować programy tylko na terenie Ukrainy. W końcu jednak udało nam się pozyskać sześć programów. Od razu zdecydowaliśmy się na zakup i w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu wprowadziliśmy darmowy okres testowy dla wszystkich odbiorców.

Telewizja AVIOS należy do wrocławskiego operatora Korbank SA i jest podmiotem o całkowicie polskim kapitale. Spółka dostarcza przeszło 250 kanałów telewizyjnych oraz autorskie dekodery do kilkuset operatorów internetowych, którzy dystrybuują je blisko 100 tysiącom widzów w całym kraju.

10 NOWYCH ELEKTROWNI

DB Energy, wiodąca wrocławska firma w branży poprawy efektywności energetycznej, podpisała wraz z Legnicką Specjalną Strefą Ekonomiczną list intencji z Last Energy – amerykańskim inwestorem, deweloperem oraz operatorem małych modułowych elektrowni jądrowych. Porozumienie dotyczy uczestnictwa w procesie budowy oraz integracji na terenie Strefy 10 małych reaktorów jądrowych o łącznej mocy elektrycznej 200 MW.

– Nasza inwestycja zapewni przedsiębiorcom ze Strefy zero-emisyjne i stabilne źródło energii. Małe elektrownie jądrowe, w szczególności te produkowane przez naszego partnera Last Energy, to przyszłość dużych przedsiębiorstw w ich drodze do zeroemisyjności – mówi Dominik Brach, prezes DB Energy.

Połączenie usług wrocławskiej spółki DB Energy z produktem Last Energy pozwoli dostarczyć klientom kompleksową usługę, dzięki której będą mieli szansę na osiągnięcie realnej zeroemisyjności. Spółki podjęły decyzję o porozumieniu po to, aby zielona energia była dostępna na wyciągnięcie ręki. Priorytetem jest zapewnienie dostępu do czystej i konkurencyjnej cenowo energii elektrycznej, ciepła lub chłodu poprzez wdrożenie technologii jądrowej SMR. ♦

TELEVISION FOR REFUGEES

Avios Sp. z o.o., a nationwide distributor of modern digital television in the IPTV system from Wrocław, have decided to create a special package of Ukrainian programs.

– For a long time now we have been providing two of these programs in the basic package, with in mind customers from across the eastern border – says Andrzej Andruszków, president of the board of AVIOS Sp. z o.o. – However, after the outbreak of the war, with the arrival of refugees, we immediately started talks with Ukrainian broadcasters in order to obtain additional content. Unfortunately, regulations and licenses were an impediment. Many broadcasters could only distribute their programs in Ukraine. In the end, however, we managed to acquire six programs. We immediately decided to buy and, as part of corporate social responsibility, we introduced a free test period for all recipients.

Telewizja Avios belongs to the Wrocław operator Korbank S.A. and is an entirely Polish capital entity. The company supplies over 250 TV channels and proprietary set-top boxes to several hundred Internet operators who distribute them to nearly 100,000 viewers throughout the country.

10 NEW POWER PLANTS

DB Energy, a leading Wrocław company in the field of energy efficiency improvement, has signed a letter of intent together with the Legnica Special Economic Zone and with Last Energy – an American investor, developer and operator of small modular nuclear power plants. The agreement concerns participation in the construction and integration process in a Zone of 10 small nuclear reactors with a total electrical capacity of 200 MW.

– Our investment will provide entrepreneurs in the zero-emission zone with a stable source of energy. Small nuclear power plants, in particular those produced by our partner Last Energy, are the future of large enterprises on their way to zero emissions – says Dominik Brach, CEO of DB Energy.

The combination of the services of the Wrocław-based DB Energy company with the Last Energy product will provide customers with a comprehensive service, thanks to which they will achieve real zero emissions. The companies decided on an agreement for green energy to be available easily and quickly. The priority is to ensure access to clean and competitively priced electricity, heating or cooling, through the implementation of SMR nuclear technology. ♦

➔ WORTH KNOWING

Wrocław technology and media companies are not idle, successively implementing new innovations not just in the region, but also throughout the country. They use the latest technologies and also green energy.

Zakochaj się w Porto

Fall in love with Porto

JUŻ OD 11 GRUDNIA Z WROCŁAWIA POLECIMY DO PORTUGAŁSKIEGO PORTO! DZIĘKI NOWEMU POŁĄCZENIU W OKOŁO TRZY I PÓŁ GODZINY DOTRZEMY DO MIEJSCA, KTÓRE SŁYNIE NIE TYLKO Z WINA, ALE I CUDOWNYCH WIDOKÓW, PIĘKNYCH WNĘTRZ LICZNYCH ZABYTKÓW I WIELU, WIELU INNYCH ATRAKCJI. TO DOSKONAŁY POMYSŁ NA PODRÓŻ, RÓWNIEŻ JESIENIĄ, KIEDY TEMPERATURY NIE SĄ JUŻ TAKIE WYSOKIE, CO SPRZYJA AKTYWNEMU WYPOCZYNKOWI. A NAPRAWDĘ WARTO! FROM DECEMBER 11, WE CAN FLY FROM WROCLAW TO PORTUGUESE PORTO! THANKS TO THE NEW CONNECTION, IN ABOUT THREE AND A HALF HOURS WE REACH A PLACE FAMOUS NOT ONLY FOR ITS WINE, BUT ALSO WONDERFUL PANORAMAS, THE BEAUTIFUL INTERIORS OF NUMEROUS MONUMENTS AND MANY, MANY OTHER PLACES OF INTEREST. THIS IS A GREAT IDEA FOR A TRIP, ESPECIALLY IN AUTUMN, WHEN TEMPERATURES ARE NOT SO HIGH, WHICH IS ADVANTAGEOUS IN ACTIVE RECREATION. AND PORTO IS REALLY WORTH IT!

Port lotniczy Francisco Sá Carneiro znajduje się jedynie około 10 kilometrów od centrum Porto. Najtańszym i prawdopodobnie najszybszym środkiem transportu do miasta jest metro, a dokładniej linia „fioletowa” E – podróż powinna nam zająć pół godziny, a cena biletu w jedną stronę wyniesie mniej niż 2 euro. Koszty przejazdu autobusem są porównywalne, jednak potrwa on nieco dłużej. Natomiast taksówka będzie z pewnością najwygodniejsza, ale – podobnie jak w wielu miastach na świecie – najdroższa.

TURYSTA POD OPIEKĄ

Na miejscu możemy skorzystać zarówno z uroków podróżowania na własną rękę, jak i wygod związanych z turystyką zorganizowaną. W Porto nie brakuje wycieczek tematycznych, zarówno darmowych, jak i płatnych. Ich ofertę przejrzymy m.in. na stronie internetowej www.introducingporto.com/activities. Jeśli na którąś się zdecydujemy, warto od razu złożyć rezerwację online na konkretny termin. W internecie sprawdzimy także oceny, które wystawiają wycieczkom inni turyści (większość z nich jest bardzo wysoka), dowiemy się, gdzie zaczyna się zwiedzanie i jakim językiem posługuje się przewodnik (najczęściej jest to angielski). Organizatorzy zadbali nawet o informacje o dostępności poszczególnych miejsc dla osób z niepełnosprawnością ruchową.

BOGATY SMAK WINA

Nazwa Porto wielu osobom kojarzy się z rodzajem wina – i słusznie. Słynny trunek wytwarzany jest tu od wielu wieków z winogron zbieranych w malowniczej dolinie rzeki Douro. Przy jej brzegach biegnie jedna z najpiękniejszych tras widokowych świata. Umieszczone kaskadowo na wzgórzach winnice można podziwiać nie tylko pieszo, ale także podczas rejsu statkiem wycieczkowym. Porto dojrzewa w drewnianych beczkach i wyróżnia je poddawanie fortyfikacji (wzmocnieniu), która przerywa proces fermentacji. Technikę tę zastosowano po tym, jak w XVII wieku kupcy próbowali przetransportować wino do Wielkiej Brytanii, ale niestety po drodze straciło ono na jakości. Dodanie spirytusu do moszczu (soku wyciśniętego z winogron) sprawia, że porto się nie psuje, zachowuje



Porto / Porto

Francisco Sá Carneiro Airport is only about 10 kilometers from Porto city center. The cheapest and probably the fastest means of transport to the city is the metro, and more precisely the "purple" E line - the journey should take half an hour, and the price of a one-way ticket is less than 2 euros. The cost of taking the bus is comparable, but it will take a bit longer. Alternatively, a taxi will certainly be the most convenient, but – as in many cities in the world – the most expensive.

słodczy i zyskuje wysoką zawartość alkoholu, nieco przypominając likier. Gratką nie tylko dla koneserów jest zwiedzanie najważniejszych winiarni w Porto – należą do nich Ramos Pinto, Sandeman, Cálem czy Ferreira. Znajdują się blisko siebie, więc z powodzeniem można „zahaczyć” o wszystkie, ale za najpiękniejszą i najstarszą uważana jest Ferreira. Swoją nazwę zawdzięcza XIX-wiecznej przedsiębiorcy, która zasłynęła m.in. wprowadzeniem wielu innowacji do produkcji tutejszego wina. Antonia Ferreira rozślawiła porto i zbiła na nim fortunę, a przy tym bardzo troszczyła się o swoich pracowników i lokalne społeczności. W winiarni otoczy nas aromat słodkiego trunku i wilgotnego drewna, a przewodnik oprowadzi między beczkami i kadziami, opowiadając o historii tego miejsca. Na koniec odbywa się degustacja wina, które po takim wprowadzeniu z pewnością będzie smakować wyśmienicie.



Sé do Porto / Sé do Porto

SZLAKIEM KOŚCIOŁÓW

Katedra w Porto (Sé do Porto) pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny znajduje się w dzielnicy Batalha i stanowi jeden ze sztandarowych zabytków miasta. W pobliżu biegną dawne mury obronne, a sama świątynia przypomina fortecę. Jej budowa rozpoczęła się w XII wieku, ale ze względu na liczne przebudowy łączy w sobie różne style architektoniczne. Przeważają elementy barokowe, w tym zapierający dech w piersiach złocony, misternie zdobiony ołtarz. Natomiast fasada i nawy noszą znamiona stylu romańskiego, a kaplice – gotyckiego. Podziwiać możemy zarówno samą katedrę, jak i przyległy klasztor. Z placu przed świątynią rozpościera się imponujący widok na miasto oraz wspomnianą rzekę Douro z otaczającymi ją winnicami. Pozostając w klimacie zabytków religijnych, kolejnym punktem na trasie jest kościół Clérigos – po prostu nie da się go przeoczyć, również ze względu na to, że jego dzwonnica liczy około 76 metrów wysokości. Jeśli starczy nam sił, możemy wejść

LOOKING AFTER TOURISTS

Once at our destination, we can take advantage of both the ease of traveling on our own and the relaxation of organized tourism. There is no shortage of themed tours in Porto, both free and paid. We review their offer, among others, at www.introducingporto.com/activities. If you decide on one, you should make an online reservation for a specific date immediately. On the Internet, we will check the ratings given to the tours by other tourists (most of them are very high), and find where the tour starts and what language the guide speaks (most often it is English). The organizers have even provided information on the availability of individual seats for people with physical disabilities.

THE RICH TASTE OF WINE

Many people associate the name Porto with a type of wine – and rightly so. The famous drink has been made here for many centuries from grapes harvested in the picturesque valley of the Douro River. One of the most beautiful scenic routes in the world runs along its shores. However, the vineyards cascading in the hills can be appreciated not only on foot, but also from a cruise ship. Porto is aged in wooden barrels and is distinguished by undergoing fortification (strengthening) which interrupts the fermentation process. This technique was used after merchants tried to transport wine to Britain in the 17th century, which lost its quality on the seaward journey. Adding spirit to the must (juice squeezed from the grapes) will prevent porto from deteriorating, retain its sweetness and acquire a high alcohol content, somewhat suggestive of a liqueur. A treat not only for connoisseurs is visiting the most important wineries in Porto – including Ramos Pinto, Sandeman, Cálem and Ferreira. They are close to each other, so you can successfully "hook" them all, but Ferreira is considered the most beautiful and the oldest. It owes its name to a nineteenth-century entrepreneur, who became famous, among others, by introducing many innovations to the production of the local wine. Antonia Ferreira made port famous and made a fortune from it, and at the same time cared deeply for her employees and local communities. The aroma of sweet alcohol and moist wood surrounds us in the wine cellar, and as the guide shows us the barrels and vats, he or she recounts the history of this place. At the end of the tour we have the wine tasting part, which after such an introduction will surely taste delicious.

THE CHURCHES ROUTE

The Porto Cathedral (Sé do Porto) dedicated to the Assumption of the Virgin Mary is located in the Batalha district and is one of the most important monuments of the city. There are former defensive walls nearby, and the church itself resembles a fortress. Its construction began in the 12th century, but as a result of numerous reconstructions, it combines various architectural styles. Baroque elements prevail, including a breath-taking gilded, intricately decorated altar. In contrast, the facade and naves bear the features of the Romanesque style, and the chapels – in the Gothic style. Both the cathedral and the adjacent monastery can be visited. From the square in front of the church, there is an impressive view of the city and the Douro River and the surrounding vineyards. Remaining in the atmosphere of religious monuments, the next point on the route is the Clérigos Church – you simply cannot miss it, because, for one,

na jej szczyt. Pokonując około 200 schodów, miniemy aż 49 dzwonów! Z góry rozpościera się niepowtarzalny widok na miasto i rzekę. To doskonałe miejsce na wykonanie zdjęć pamiątkowych, którymi można będzie pochwalić się po powrocie. Wewnątrz świątyni zachwycają barokowe zdobienia – choć nie tak okazałe jak w katedrze. Warty uwagi jest także kościół św. Franciszka (Igreja de São Francisco). Z zewnątrz zauważymy głównie elementy stylu gotyckiego, m.in. okazałe rozety, jednak wnętrze, podobnie jak we wspomnianych budowlach sakralnych, jest w większości barokowe. Z licznych bogatych ołtarzy najpiękniej prezentuje się „Drzewo Jessego”, czyli przedstawienie drzewa genealogicznego Jezusa. Mnogość postaci, ornamentów i kolumn wręcz przytłacza, a konsekwentne odwiedzanie szczegółów mogłoby zająć całe godziny!



Ribeira, Porto / Ribeira, Porto

KOLEBKA HISTORII

Klimatyczna dzielnica Ribeira to serce dawnego Porto i jedno z najpopularniejszych miejsc wśród turystów. Jej nazwa pochodzi od portugalskiego słowa oznaczającego rzekę, ponieważ podobnie jak winnice znajduje się u jej brzegów. Fasady tamtejszych budynków są barwne i pięknie zdobione. To jedna z najbardziej urokliwych i ruchliwych części starego miasta, którą warto odwiedzić szczególnie wieczorem. Mnóstwo tu restauracji oferujących tradycyjną kuchnię. Pysznymi potrawami możemy się delektować na tarasach, podziwiając m.in. XIX-wieczny most Ludwika I. Stanowi on niekwestionowany symbol miasta i został wykonany przez jednego z uczniów Gustave'a Eiffela. Charakterystyczne dla starówki są wąskie uliczki i wywieszane przez mieszkańców... pranie. Przeszłość Porto zgłębimy także dzięki wyjątkowej na skalę światową stacji kolejowej São Bento. Podziw budzą przede wszystkim jej wnętrza, wyłożone ponad 20 tysiącami płytek azulejos przedstawiającymi dzieje miasta. Historię z nieco innej perspektywy poznamy w Muzeum Tramwajów (Museu do Carro Eléctrico). Najstarszy i najbardziej niezwykły pojazd, który tam zobaczymy, był zaprzężony w konie. Funkcjonującymi do dziś zabytkowymi tramwajami możemy pojechać m.in. nad ocean.

its bell tower is about 76 meters high. If you have the energy, you can reach its top. Climbing the 200 or so steps, you pass 49 bells! At the top there is a unique view of the city and the river. It is the perfect place to take commemorative photos, which you can show off after you return home. The interior of the church is decorated with Baroque decorative motifs – although not as impressive as in the cathedral. The church of St. Francis (Igreja de São Francisco). The exterior, mainly elements of the Gothic style are visible including a magnificent rose window, but the interior, as in the previously mentioned consecrated buildings, is mostly Baroque. Of the numerous rich altars, the most beautiful is the Tree of Jesse, a representation of the family tree of Jesus. The multitude of figures, ornaments and columns is overwhelming, and it could take hours to study the details!

THE CRADLE OF HISTORY

The atmospheric Ribeira district is the heart of old Porto and one of the most popular destinations for tourists. Its name comes from the Portuguese word for river because, like the vineyards, it is located on the banks of a river. The facades of the buildings there are colourful and beautifully decorated. This is one of the most charming and lively parts of the old town, worth visiting especially in the evening. Lots of restaurants offering traditional cuisine. Here you can enjoy delicious dishes whilst sitting on terraces, with a view of, among others, the 19th-century Ludwik I Bridge. It is the undisputed symbol of the city and was constructed by one of Gustave Eiffel's students. The characteristic for the old town are the narrow streets and... laundry hung out by its residents. We can also explore Porto's past thanks to the São Bento railway station, which is unique on a world scale. Its interiors, covered with more than 20,000 azulejos, depicting the history of the city, are especially splendid. History from a slightly different perspective can be seen at the Tram Museum (Museu do Carro Eléctrico). The oldest and most unusual vehicle there is harnessed to horses. These historic trams function to this day and we take one right down to the ocean.



Palac da Bolsa / da Bolsa Palace

MIASTO HANDLU

Porto od wieków było miastem kupieckim. Atmosferę kwitnącego wciąż handlu poczuć można na Mercado do Bolhão, czyli najbardziej znanym rynku miejskim. Kolorowy jarmark obfituje w świeże owoce, warzywa, kwiaty, mięso i ryby, a co ciekawe stoiska znajdują się na konstrukcji piętrowej. Nawet jeśli nie zamierzamy nic kupować, warto go odwiedzić, choćby ze względu na to, że uważany jest za esencję miasta, gdzie można zaznać „prawdziwego Porto”. Kolejnym miejscem związanym z kupiectwem jest Pałac Giełdy (Palácio da Bolsa). Towarzyszący mu dziedziniec Patio Narodów okrywa kopuła, pod którą zobaczymy 20 herbów krajów, z którymi Portugalia prowadziła stosunki handlowe. W środku z pewnością zwróci naszą uwagę potężna klatka schodowa. Najbardziej zdumiewająca jest jednak imponująca sala Arabska, której podłogę wykonano z różnych, nietypowych rodzajów drewna, a ściany zdobią misterne arabeski.

Z POGRANICZA MAGII

Ciekawostką jest to, że w Porto przez jakiś czas mieszkała autorka serii książek o Harrym Potterze – J.K. Rowling. Podobno wiele stron jej bestselleru powstało w pięknych wnętrzach kawiarni Majestic, a ubrania uczniów szkoły magii inspirowane były tradycyjnymi strojami portugalskich studentów. Obowiązkowym miejscem nie tylko dla fanów opowieści o młodym czarodzieju, ale ogólnie literatury, jest uważana za najpiękniejszą w Europie księgarnia Lello. Książki pokrywają tu całe ściany, aż po sufit! Wnętrze nabiera szczególnej magii dzięki światłu wpadającemu przez witraże. Nic dziwnego, że ta bajkowa sceneria prawdopodobnie stanowiła dla Rowling natchnienie przy opisywaniu zakamarków Hogwartu. ♦

THE CITY OF TRADE

Porto has been a merchant city for centuries. An atmosphere of flourishing trade can be felt in Mercado do Bolhão, the most famous city square. The colourful market is full of fresh fruit, vegetables, flowers, meat and fish, and interestingly, the stands are located on a multi-storey structure. Even if you do not intend buying anything, it is definitely worth paying a visit, if only because it is considered the essence of the city where you can experience the "real Porto". Another place related to trade is the Stock Exchange Palace (Palácio da Bolsa). The accompanying courtyard of the Patio of Nations is covered with a dome, under which there are 20 coats of arms of countries with which Portugal had trade relations. Inside, a huge staircase catches the attention. The most amazing, however, is the impressive Arabian Hall, the floor of which is made of various, rare types of wood, and the walls are decorated with intricate arabesques.

FROM THE BORDERS OF MAGIC

An interesting fact concerns the author of the Harry Potter series – J.K. Rowling. Apparently, many pages of her bestseller were created in the beautiful interiors of the Majestic café, and the clothes of the students of the school of magic were inspired by the traditional costumes of Portuguese students. A must-see place, not only for fans of the tales of a young wizard, but also of literature in general, is the Lello bookstore which is considered the most beautiful bookstore in Europe. Books cover the walls, up to the ceiling! The interior takes on a special magic aura thanks to the light coming through the stained glass windows. No wonder the fairy-tale scene here probably inspired Rowling of how to describe the nooks and crannies of Hogwarts. ♦

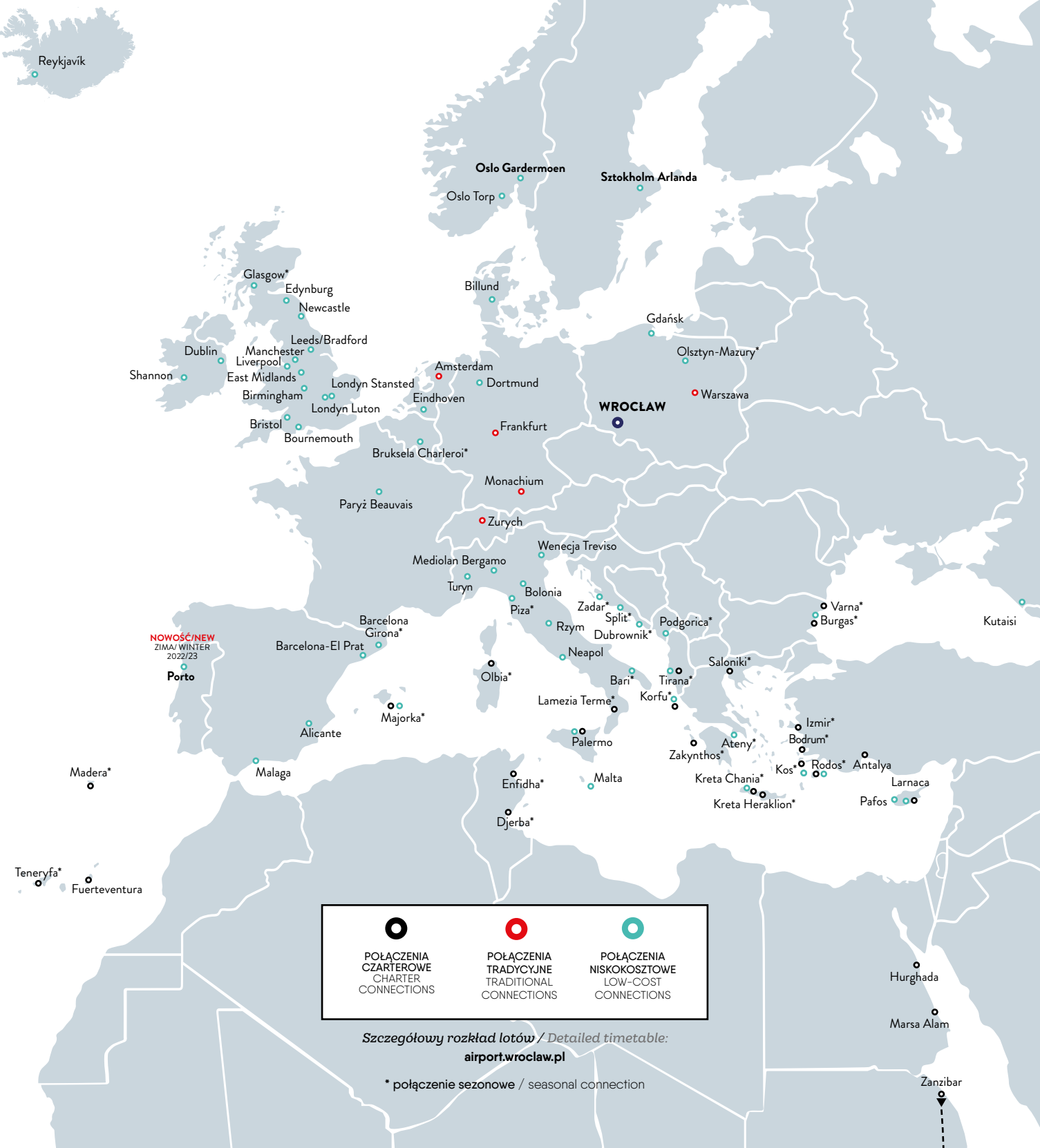


Księgarnia Lello / Lello Bookstore

MAPA POŁĄCZEŃ

Route map

Reykjavik



POŁĄCZENIA CZARTEROWE
CHARTER CONNECTIONS

POŁĄCZENIA TRADYCYJNE
TRADITIONAL CONNECTIONS

POŁĄCZENIA NISKOKOSZTOWE
LOW-COST CONNECTIONS

Szczegółowy rozkład lotów / Detailed timetable:
airport.wroclaw.pl

* połączenie sezonowe / seasonal connection

RAINBOW
Archipelag Beztroski



LATO 2023
JUŻ W SPRZEDAŻY!

**NIEZMIENNIE
BEZTROSKE
WAKACJE**



Z WYLOTAMI Z WROCŁAWIA!



BIAŁY KAMIEŃ

★★★★

HOTEL & MEDI-SPA
ŚWIERADÓW-ZDRÓJ

SKEYNDOR

SCIENCE creates BEAUTY®

SPA SENSES

Odkryj Spa Senses w Hotelu & Medi-Spa Biały Kamień w Świeradowie-Zdrój, pełną gamę ekskluzywnych zabiegów inspirowanych żywiołami natury, które zamieniają każdy rytuał w wyjątkowe i trwałe doznania dla ciała. Pobudź wszystkie zmysły dzięki wspaniałym zapachom ukrytym w kosmetykach Skeyndor oraz zrelaksuj się na najwygodniejszych łózkach SPA na świecie - GHARIENI.

Zapraszamy do świata niekończących się doznań, które daje nam natura.

www.bialykamien.com

